

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Düzenleyen: bilginDK
2018-07-11

HZ. ALİ'NİN MALİK İBN-İ EŞTERE GÖNDERDİĞİ EMİRNAME

ŞEMİSEDDİN YEŞİL

4. BASKI

HAZRET-İ ALİ'NİN
MÂLİK İBN-İ EŞTER'E
GÖNDERDİĞİ EMİRNAME

Ş. YEŞİL KİTABEVİ
Sahaflar Çarşısı, No: 8, Beyazıt, İstanbul
Tel: 0212 527 66 74
www.yesilhoca.com
e-posta: mesaj@yesilhoca.com

Dördüncü Basım: 2006

Yaylacık Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi
No: 12/197-203 Topkapı, İstanbul
Tel: 0212 567 80 03 - 0212 612 58 60

HAZRET-İ ALİ'NİN MÂLİK İBN-İ EŞTER'E GÖNDERDİĞİ EMİRNAME

Şemseddin Yeşil

Bismillâhirrahmânirrahıym

M. ŞEMSEDDİN YEŞİL HAZRETLERİ KİMDİR?

Bu zât-ı âlâ hakkında bilgi toplarken bana da müracaat etmek lûtfunda bulundular. Bu âciz hayâtımda şahsımdan istenen en zor görev... Katreden deryayı sormak...

Ma'nâ ufkunda doğup gönül âlemlerini aydınlatarak, yine ma'nâ ufkunda gurûb eden bu zatlari bilmek ve bildirmek, yine kendilerine hâs bir yetenek. Bizim onlar hakkında bildiklerimiz ise kendi kaderimizcedir. Dedelerimiz, "Altının kıymetini sarraf, insanın kıymetini insan bilir" demişlerdir. Bundan sonra benim

söyleyeceklerim; yine o zâtın derslerinden bir misâl ile: "Yenmiş meyvaların kurumuş kabuklarından duyulan kokulardan ibârettir."

Muhammed Şemseddin Yeşil Efendi Hazretlerinin 7 cildlik "FÜYÛZAT" adlı Kur'an tefsirinin başındaki "İNSAN ve KUR'AN" yazısı, kendisini tanımak isteyenler için yeterli bir tariftir.

* * *

Çok büyük bir hanımefendi olan o büyük zâtın annesi Hanife hanım, doğumunu şu cümlelerle anlatır: "Hamileliğim müddetince arkamda sağ tarafımdan tertemiz beyaz elbiseli bir zâtın devamlı kontrolünde idim. Başımı çevirdiğimde omuzunu ve beyaz elbisesinin bir kısmını görüyordum.

Rûmî 1322'de Muharrem'in 10. günü sabah saat 10 sıralarında oğlum Muhammed Şemseddin dünyaya geldi. Daha sonraki günlerde, ne zaman oğlumun salıncağını sallamak üzere yanına dönsem salıncağı sallanır durumda buluyordum; halbuki evde yalnız idim. Bir gün zevcimle beraber, yer sofrasında yemek yerken

odamızın kapısında bir zât göründü. Elbisesinden, hamileliğim müddetince arkamda olan zât olduğunu anladım. Zevcimle ben donup kaldık. O zât salıncağa doğru yürüdü, uzun müddet oğlumuzun yüzüne baktı ve dönüp kapıdan çıktı. Daha sonra, ma'neviyata âgâh olan zevcim, gördüğümüz bu zâtın Abdülkadir Geylânî Hazretleri olduğunu söyledi."

Bendeniz bunu bizzat o mübârek hanımın ağzından dinledim.

Bir gün, Beyazıd Sahaflar Çarşısı 8 No.'da o zâtın kitapçı dükkânında idim. Kendisi büyük, esmer, mumlu gibi bir kâğıt çıkardı ve masanın üzerine açtı. Bu bir şecere idi. Zevcim Adnan Selman ve şimdi hatırlayamadığım birkaç arkadaş da vardı. Kendisinin Abdülkadir Geylânî neslinden geldiğini isbatlayan bu şecereyi, mübârek parmağı ile işâretleyerek, dedelerinin isimlerini gösterdi.

Yavuz Sultan Selim zamanında doğudan gelen ecdadı, bugün Gerede yakınlarındaki "Ümmü Kemal" tekkesinde yatmaktadır. Tekkeye ve o yöreye adını veren o zâta "Olgunluk anası veya olgun kişi" ma'nâsına gelen "Ümmü Kemal"

lâkabı halk tarafından verilmiş. Sefere giderken, Gerede yakınlarında mola veren Yavuz Sultan Selim, bu zâtın nâmını duymuş, kendisini dâvet etmiş, sohbet etmiş, hürmet etmiş. Şübheci insanlara mahsus bir sıfat olan merâkını yenemeyerek, bu zâtın büyüklüğünü sına ma hevesine kapılmış. Söylentiye göre, lalası ile gizlice anlaşp, hiç kimseye sezdirmeden gece lalasının ölmüş olduğu haberini yayıp, o zâtı cenaze namazına çağırtmış. Namaz kıldırmak üzere tabutun başına geçen Ümmü Kemal Hazretleri birdenbire arkasındaki Pâdişaha dönüp: "Padişahım, ölü kişi niyetine mi, diri kişi niyetine mi?" deyince, Padişah şaşkınlıkla: "Tabîî ölü kişi niyetine" diyor. Namaz kılınıp bittiğinde ve tabut açıldığında, lalanın ölmüş olduğu görülüyor; böylece Pâdişaha ve orada bulunanlara Allah dostlarının şakaya gelmeyeceğinin dersini veriyor.

İşte kökü beşeriyetin Fahr-i Ebedîsi Hz. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'a uzanan bu mübârek ağacın meyvası Muhammed Şemseddin Yeşil Hazretleri, yarım asır ta'tilsiz, ma'zeretsiz Hazret-i Muhammed (s. a. v.)'in

muhabbetini gönüllere aşlamış, O'nun getirdiği Kitâbı, eşsiz bir belâgatla beyan etmiştir. Bu uğurda ne cefâlara, ne eziyetlere katlanmıştır. Âlem-i Cemâl'e teşrif edeceği son aylarda şeker ve kalb hastalığının en kritik döneminde sendeleyerek, ayakları titreyerek ma'nevî vazifesine devam ederken, yakın dostu olan doktorların "İntihar mı etmek istiyorsunuz efendim!" diyen bakışlarına, O, mübârek kürsüsünden tebessüm ederek: "Anlıyorum, içinizden, sizin vaziyetinizde olan bir hasta, değil kürsüye çıkmak, yatağında bile kıpırdamaması gerekir diyorsunuz, ama ben hesabını bilen adamım, Hakk ve hakikati beyan etmeden senelerce yaşamaktansa, Hak ve hakikati beyan ederek bir saat yaşamayı tercih ederim" diyerek, geliş sebebini ve vazifesinin azametini bildirmiştir.

Yine aynı doktorların, kendisi için çok daha faydalı ve iyi olacağı inancıyla, hastahaneye yatması gerektiği ısrarlarını kırmayıp, "Pek âlâ, bir ay da hastahanede yatalım bakalım" deyip, bir ayın sonunda Cedd-i A'lâlarına kavuşmuştur.

On üç yaşında "kürsî-i Muhammedî"ye çı-

kıp elli senê nefes-i kudsîsi ve eşi bulunmaz eserleri ile, insanlığı aydınlatmıştır. 1947 senesinin 20 Şubat'ında çıkarmağa başladığı "Hakikat Yolu" mecmuasında, daha sonra da 1948'in 22 Mart'ında neşrine başladığı "İslâmiyet" gazetesinde uzun seneler İslâm dîninin azametini sergiledi ve yüz küsur eşsiz eser bırakarak Hz. Muhammed (s. a. v.)'in kaldığı kadar (63 sene) bu âlemde kalıp 1322'de İstanbul ufkundan doğan o hakikat güneşi, 12 Rebiü'l-âhır 1389, (8 Temmuz 1968) Pazartesi günü arkasında binlerce mahzun gönül bırakıp, yine İstanbul ufkunda gurûp etti. Türbesi İstanbul, Silivrikapı kabristanında Peygamberimizin mübârek torunu Seyyid Nizam Hazretlerinin cami ve türbesine giden yolun solundadır.

* * *

Muhterem pederleri Hüseyin Efendi Hazretleri Samatya yakınında Ağahamam mevkiinde Hâtuniye Camii imamı âlim, fâzıl bir zât imiş, vefat ettiğinde, muhterem zevcesi Hanife hanım, 12 yaşında oğlu Muhammed Şemseddin ve 7 yaşında kızı Emine Makbûle Nüzhet yalnız

kalmışlar. İstiklâl Harbine rastlayan bu yıllarda, yoksulluğun milletimizin üzerine çöktüğü o günlerde, babaları hasta yatağında iken, ekmeğin bile bulunamadığı bu anda bu muazzam zat, okul çantasına kuru yemiş küllâhları doldurup, daha imkânlı olan subay çocuklarına, onları birer dilim ekmek karşılığında verip, her gün eve bir çanta ekme getiriyor. Babası vefat ettiğinde bir ev alabilecek kadar ticaretten para biriktirdiğini bizzat kendisinden duymuştum.

Sekiz-on yaşlarında, âilesinin maddi yükünü ve hayatı boyunca insanların ma'nevi yükünü yüklenen bu zat, babasının vefatından sonra 13 yaşında Hâtuniye Camii'ne imam oluyor. Bu ilk vazifesini üstlendiği Hâtuniye Camii'nin tarihçesini muhterem kız kardeşi Nüzhet Hanımefendi şöyle anlattılar:

"İstanbul'un Samatya Ağahamam semtinde, el emeği, göz nuru ile geçimini temin eden ve sevab yapmayı seven bir hanım saraya mensub bir zâtın yaptırdığı câmiye teberruda bulunuyor. O şahıs; "Lütfen teberruunuzu geri alın, ben yaptırdığım cami'in hayrına kimsenin hissedar olmasını istemiyorum" deyince, hanım,

"Bir şartla geri alırım, benim için de bir câmi yaptırırsanız" diyor. Hanım o gece rü'yasında, şöyle görüyor: Birisi ona; "Sen neden başkasına müracaat ediyorsun, bahçenin köşesinde altın gömülü, onu çıkar bir câmi yaptır" der. İşte bu câmi o hanım tarafından yaptırılmış ve Hâtuniye Camii adını almıştır.

Bu muhterem hanım da aynı arsanın bir köşesinde medfûn imiş. Birinci Cihan Harbi öncesinde, dış mihrakların tahriki ile, bazı ekalliyet Samatya semtinde bir baskın düzenleyip birçok vatandaşımızı katlettiğinde; Hüseyin Efendi Hazretleri bu hâdiseden birkaç gün önce rü'yasında bu hanımı görüyor; "Bu hafta sen cami'e gitme" diyor, böylece o katl-i âmdan kurtuluyor. Maalesef bu kıymetli cami, sonradan bazı kadirbilmez kişiler tarafından yıktırılmış."

* * *

Babasının vefatından sonra imâmete başladıığında, 70-80 yaşındaki hocalar, bu yaşta çocuğun arkasında namaz kılınır mı, kılınmaz mı, diye münakaşa etmişler ve neticede salâhiyetli

mercilerce "İlmî kabiliyeti varsa kılınır" diye karar alınmıştır. İşte 13 yaşında kürsî-i Muhammedîye çıkan bu zat, yarım asır İstanbul'un meşhûr câmilerinde vazifesini sürdürmüştür.

Osmanlı an'anesine göre 4 yaşında ve 4 aylık iken, Besmele merasimi ile Kur'ân-ı Kerîm'e başlayıp 5 yaşında hatm ettikten sonra Kocamustafapaşa ve Davutpaşa'da ilk ve orta tahsilini tamamlayıp zamânının İlâhiyat Fakültesi, İslâm Hukuku ve Mimârî tahsilini de yapmıştır.

Zaman zaman siyasî çıkarlı çevreler tarafından zorlanmış, meslekdaşlarının hasedine mâruz kalmış, zulme uğramış fakat hiçbir güç O'nu bu ilâhî vazifeyi yerine getirmekten engelleyememiştir.

Nefes-i kudsîsi ölü kalbleri diriltirken, kaleminin nûru, her yönü ile eşsiz eserler meydana getirmiştir. Dünyada hiçbir insan ve hiçbir eser kalmasa, yeryüzünde hayat yeniden başlasa, O'nun eserleri insanlık âlemine Hz. Muhammed (s. a. v.)'in asrını yeniden yaşatmaya kadirdir. Kerametleri var mıdır, diye bana sordular, ben de derim ki o zâtın kendisi mûcize-

dir. Meşhûr hanım veliyye Rabiâtü'l-Adeviyye hakkında kendisinden bir kıssa dinlemiştim:

"Bir gün Dicle nehri kenarında, aynı dönemin meşhûr velîsi Hasan-ı Basrî, kimsenin olmadığı bir anda, seccâdesini nehre serip üzerinde oturuyor, onu gören Hz. Râbia da başörtüsünü alıp üstüne oturuyor, beraberce Dicle'nin karşı sâhiline geçtiklerinde, Hz. Râbia: "Hasan! Bu yaptığımız iş midir sanki, senin altında nehirdeki balık senden hızlı gidiyor ve sana gülüyordu, benim üstümdeki sinek ise, benden hızlı uçuyor ve bana gülüyordu. Sen kerâmet göstermek istiyorsan bana meyvanı göster, kaç gönlü îman nûru ile aydınlattın, kaç gönle Allah sevgisini koydun?" diyor.

Evet, o zâtdan bu menkıbeyi işittikten ve kendisinin binlerce gönlü, aşk-ı Muhammedî ile aydınlattığını gördükten ve onun külliyâtını tanıdıktan sonra başka hangi kerâmetinden bahsedilebilir ki? Meselâ, O'nun "Hz. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm" adlı eseri bütün İslâm dünyasındaki fitneleri kaldırmaya ve bütün mezheb ihtilâflarını halletmeye muktediridir.

Umûmun anladığı ma'nâda, pek çok kerâmetini de gördüm. Kendileri zaruret olmadıkça kerâmet izhârını sevmedikleri için, onları zikretmekten hayâ ederim.

O mukaddes hizmetinde, Rabbine susayan kalblere bol bol ma'rifet ve muhabbet şarabını sunarken; ecdadının ezelî düşmanı olan şecere-i habîseye, zamanın Yezid'ine de gereken dersi vermiştir. Her zamanın büyüklerine yapıldığı gibi, câhil ve hasedçi çevrelerce, elinden imamlık vesikası alındıktan sonra, bu ilâhi vazîfeyi 17 sene de "Yüksek Ahlâk Derneği"nde "Ahlâk Dersleri" adı ile devam ettirmiş, bugün de bu eşsiz konferanslar aynı yerde, fennin hizmeti ile, teyp yolu ile devâm etmektedir. Bunu söyledikten sonra, kendilerinin ara sıra okudukları çok güzel bir şiirin bir beytini yazmadan geçemeyeceğim:

"Suhanver'in eseri bir hayât-ı sâîdir.

Giderse dâr-ı Fenâ'dan yine sadâsı gelir."

Bu hârikulâde hayâtın bir yönü de beyân ettiği ma'nânın kaidelerine uygun mükemmel bir tüccar olmasıdır. Büyük dedesi Abdülkâdir

Geylâni Hazretleri gibi zengin bir zât idi ve ma'nevi vazifesi karşılığı ücret kabûl etmezdi.

Cedd-i a'lâları Hz. Muhammed (s. a. v.)'in sîretinde olan bu zât-ı âlânın çok önemli bir hususiyeti de, sûretinin dahi o zât-ı a'lâyâ ben-zemesidir. Kendisini görme şerefine erişenler ve şemâil-i Peygamberî'yi bilenler, bunu şek-siz, şübhesiz tasdik ederler.

Benim bu âciz beyanım yanında rahmetli büyük şâir Muhyeddin Râif Bey'in o zât hakkın-da yazdığı şiir, onun harikulâde evsâfının bir aynasıdır.

"Çok mudur takdîskârın olsa her zerrem senin Sîretindir Sîret-i Peygamber-i Ahîrzamân."

Hulâsa, o bir insân-ı ekmel'dir, Burhânul-lah'tır.

* * *

Hiçbir siyasî partiye mensub olmamakla beraber daima sağ'ı tutardı. 1946'da rahmetli Nuri Demirağ'ın ısrarları ile Millî Kalkınma Partisi'nden, 1950 seçimlerinde de Demokrat Parti'den müstakil olarak adaylığını koydu ise de; gayesi bilfiil siyasete iştirâk değil, seçim

propagandaları sırasında radyodan birkaç cümle ile de olsa milletine Hakk'ın sesini duyurmaktı. Yine radyoda Kore Şehidlerine okunan mevlid başta olmak üzere birkaç mevlidin duasını yaptığında, Anadolu'nun en uzak köşelerinden Batı Trakya'ya kadar Türk'ün ruhundaki iman denizini öylesine coşturmuştur ki, o duaları dinleyenler hâlâ unutamazlar.

Siyaset adamlarımızın, tarihi ve bilhassa Türk tarihini çok iyi bilmeleri gerektiğini sık sık tekrarlar, siyasîlerimizin muvaffakiyetlerinden gurur duyar, hatalarını da endişe ile izlerdi. Rahmetli Adnan Menderes'i "Türkiye bir Müslüman devletidir ve Müslüman kalacaktır, Müslümanlığın bütün icabları yerine getirilecektir" sözünden dolayı çok sevmiş ve hazîn âkibetine de çok üzölmüştür. İslâmiyet Gazetesi'nin 151. sayısında, "Adnan Menderes" başlıklı yazısı, sahib-i kalb olanlara bir atıyyedir.

İslâm'a olan düşmanlıkları ve tecâvüzleri her an tâkib eder, darbeyi ânında indirirdi. Meselâ: Yakovas'ın; "Nurlu Ufuklara" adlı eserinde, Müslümanlığa, Fatih sultan Mehmed'e ve Türklüğe yönelttiği hayâsızca heze-

yanlara *İslâmiyet Gazetesi'nde*, "*Metropolid'e Cevap*" adı altındaki yazılarında (daha sonra kitab olarak çıkmıştır) öyle perîşan etmiştir ki bir gün İstanbul piyasasının sayılı tüccarlarından Yorgo Çilingiroğlu geldi ve kendilerine şu ricada bulundu: "*Efendim, zât-ı âlinize sonsuz saygım vardır bilirsiniz, bu yüzden Hristiyan ekalliyet beni size elçi olarak gönderdiler. İslâmiyet Gazetesi'ndeki "Papaza Cevap" adlı yazınızı artık kesmenizi rica ediyorlar.. 'Çocuklarımız dinlerini terk ediyor' diyorlar.*"

O zât cevap olarak, "*Sayın Çilingiroğlu, bu isteğiniz şahsıma ait istek olsaydı derhal kabul ederdim. Ama bu iş Allah'ın ve O'nun Resûlünün hukukunun müdafaasıdır, bunu yapamam*" dedi..

Aynı gün Yüksek Ahlâk Derneği'nde o zâtın konferansını ağlayarak dinleyen Yorgo Çilingiroğlu giderken elini öptü: "*Efendi Hazretleri, şimdiye kadar Çilingiroğlu'nu kimse ağlatmadı, siz ağlattınız*" dedi.

Ve yine 1951 senesinde Vatan Gazetesi sahibi Ahmet Emin Yalman, neşrettiği bir yazısında "*İslâmiyet Gazetesi zehir saçıyor*" diyor.

O mübârek zâtın 2 Nisan 1951 tarihinde İslâmiyet'in 155'inci sayısında çıkan cevâbî yazısından ufak bir bölümü, ehl-i irfân'a arz etmek isterim:

"Tarihin en eski efendisi olan necib Türk'ün kanı ile sulanan o mübârek toprakları; bir zamanlar Ermeni Cumhuriyeti'ne peşkeş çeken ve Ahmet Emin Yalman ismine bürünen yaman, bizim yazılarımıza zehir demiş. Ne kadar doğru, hayatında hiçbir zaman bu kadar doğru konuşmamıştır desek hata etmiş olmayız. Bizim yazılarımız arza hayat veren Nisan yağmuruna benzer, o rahmet, arz ile izdivac ettiği vakit sahne-i şühûd'da bambaşka bir tecelî olur. İşte o yağmur, sadefin ağzına düşerse inci, yılan'ın ağzına düşerse zehir olur. Evet, bizim yazılarımız Hz. İnsanın kulağına düşer onun kulağının zemzemi olur, arâzi-i kalbiyyesini sularsa, o kalb aslını bulmak aşkıyle çırpır, mahlûk-ı Hudâ'ya karşı da rahmetle atar. Keza yazı ve sözlerimiz, güneşin nûruna düşman, yarasa kuşu tabiatlı, Şems-i Hakikat-ı Muhammediyye'ye cephe almış kara ruhlu kimselerin kulağına aktığı vakit küfrünü arttırır,

nitekim zavallı Yalman'a da bu yazılar zehir gelmiştir..."

Bu hâdiseden sonra Ahmet Emin Yalman'ın: "Gazetecilik hayâtımda tek bir kimse sırtımı yere getirdi, o da maalesef bir din adamı" dediği söylenir.

"İnsanın ahmak dostu olacağına akıllı düşmanı olsun" derler. Aynı Ahmet Emin Yalman, batıdan Müslüman olmak veya Müslümanlık hakkında bilgi edinmek isteyen bir kimseye tesadüf ederse "Bu hususta tek merci vardır o da Şemseddin Yeşil Hoca'dır, ona gidiniz" dermiş. Evet, Şemseddin Yeşil Efendi'nin huzurunda 49 gayr-i müslim İslâm'ı seçmiştir. Bunlardan birinin hikâyesi şöyledir:

Almanya'da mühendislik tahsili yapan bir Türk genci Hristiyan bir Alman kızı ile evlenir. İmanlı genç, hanımının da Müslüman olmasını arzu eder. İslâm'ı telkin için pek çok yerlere götürürlerse de kızcağız bir türlü kalben tatmin olmaz. Nihayet birisi "Siz Şemseddin Yeşil Efendi Hz.lerine gidiniz" deyince o zâta gelirler. Hristiyan kız "Efendim, 25 senedir Hz. İsa'nın muhabbetini gönlümde taşıyorum, bir

anda onu nasıl silip atayım" diyerek ağlayınca, o zât, "Kızım, sana İslâm'ı yanlış tanıtmışlar. Hz. İsa'nın muhabbetini gönlünden atacaksın diye bir şey yok, Müslüman olduktan sonra Hz. İsa'yı çok daha iyi tanıyacaksın. Bütün peygamberleri tasdik etmeden, sevmeden hiç kimse Müslüman olamaz" diyerek ve İslâm'ın birçok inceliklerini kendilerine anlatarak büyük bir huzûr ve zevk ile Müslüman olmasını sağlıyor.

O mübârek hayatın, en önemli hâdiselerinden biri de şudur:

Boğaziçi câmilerinin birinde, bir va'zı esnasında kendini dinleyen müsteşrik bir papaz konuşma bitince ellerine sarılarak: "Efendim, zât-ı âlinizden 15 dakikalık bir görüşme rica ediyorum" diyor ve bu buluşmalarında; kendisinin Arapçayı çok iyi bildiğini, Kur'ân-ı Kerîm'i tedkik ettiğini, bütün İslâm âlemini gezip en meşhur ulema ile görüştüğünü, Kur'ân-ı Kerîm'de bir mevzû hakkında kimseden doyurucu cevap alamadığını ifâde ettikten sonra "Zât-ı âlinizi dinlerken içimden bir ses bu müşkilimi ancak sizin halledebileceğinizi söyledi" der. O zât, "buyurun sorun" deyince, "Kurân-ı Ke-

rîm'de Cenâb-ı Hak bir âyette, "emaneti ehlinin gayrına vermeyiniz" diye emrediyor ve İslâmın Peygamberi de "emaneti ehlinin gayrına vererseniz kıyâmeti bekleyiniz" buyuruyor. Ve sonra başka bir âyette Cenâb-ı Hak; "Allah emanetini bütün mevcûdata arzetti, hukukunu yerine getiremeyiz diye onu yüklenmekten çekindiler ve onu insan yüklendi çünkü o çok zalim ve çok cahil idi" diyor. Allah, Allah olduğu halde nasıl olur da emanetini çok zalim ve çok cahil olana teslim eder?"

Şimdi, bu suâle o zâtın verdiği cevâbı yine kendi eserinden nakl edelim: "Buradaki zulüm, zulm-ü memduhtur, adl'in mukabili olan zulüm değildir, Cehil de makbul cehildir, ilmin mukabili olan cehil değildir. O insan ki nefsinin kuvvetli zâlimi oldu, Hak ve hakikatin gayrısının da câhili oldu, emâneti almak hakkına hâiz oldu. Demek oluyor ki emanet-i ilahiyye; nefislerinin hayrını ayağının altına alan, Hak ve hakikatten mâadâsına câhil olan insanda bulunuyor. Onun için emaneti kalb taşır, zira kalb mevzi-i nazar-ı Haktır. Sahib-i kalb olan da ancak Hz. insan'dır.

Bunun üzerine o müsteşrik papaz, aldığı cevaptan çok memnun: "Efendim, evlâdınız yok mu?" deyince o zât-ı âlâ "Henüz evli değilim" diyorlar. "Hayır, onu demek istemedim, sizin gibi zâtların çocuğu etten, kandan olmaz, eseriniz yok mu? demek istedim. Bu ilmi beraber mi götüreceksiniz, beşeriyetin istifadesine sunmayacak mısınız?" diyor ve eserlerin yazılmasına sebep oluyor.

Bu fânî âlemden, Bekâ âlemine geçtiğinde, bizlere muhterem zevceleri Fikret Hanımefendi'yi ve Hüseyin Ezan isminde edeb ü vefâ ve fazilet timsâli bir evlâd bırakmış ve o mübârek zâtdan da bugün Muhammed Şemseddin, Ali Akdes ve Ahmed Seccad isimlerinde erkek evlâdları ile Fâtıma Nûr Hadrâ isminde bir kız evlâdı dünyaya gelmiştir.

Hânedân-ı Ehl-i Beyt-i Mustafâ'yı sevmeyen Esfel-i süfliyyete nâdân gelir nâdân gider.

Allah bizleri Resûlünden ve evlâd-ı Resûl'den ayırmasın. Âmin.

UMRAN SELMAN
Ocak 1995 - İstanbul

HAZRET-İ ALİ'NİN MÂLİK İBN-İ EŞTER'E GÖNDERDİĞİ EMİRNAME

Ey tâlib!

Şimdi: Âğûş-i Nebî'de büyüyen, o huzurda Kur'ân-ı Mübîn'in inceliklerini öğrenen, dîn-i İslâm'ın siyâset-i rûhîyyesinin adl ü meşveret olduğunu bildiren, her kim olursa olsun icraatında Allah'a ve insanlara karşı mes'ûl olduğunu beyân eden, Şeyhayn hazerâtının müsteşar-ı hâssı, Hükûmet-i Rabbâniyyenin meârif vekîli, İmâmı Hudâ Cenâb-ı Aliyyü'l-Mürtezâ'nın Mâlik İbn-i Hâris-i Eşterî'yi Mısır'a vâli ta'yîn ettiği zaman ona gönderdiği Emirnâme'yi yazıyorum, dikkatle oku!

Bu âlem nâmiutenâhî devâm etse, milyonlarca medeniyet kurulsa, harez-i ilmin huzûrunda, akl-ı selîm'in

önünde Kur'ân-ı Mübîn'den feyz alınarak emredilen düsturun; hangi kelimesine, hangi harfine, hangi noktasına el vurulabilir?

Ondört asır evvel dünyanın semâsını küfrün, zulmün en kesif perdesi kaplamış, artık hiçbir nebînin o perdeyi parçalayamayacağı zaman gelmiş iken, tenezzülen teşrîf ile o perdeyi parçalayan Muhammed İbn-i Abdullah'ın yetiştirdiği eshâb-ı bâsafâsından olan "Men küntü mevlâhü fe aliyyün mevlâhü" rütbesine kadar terfi' etdirilmiş bulunan Esedullah'ın bu emirnâmesi okunduğu vakit hangi siyasi, önünde hürmetle eğilmez? Hangi mütefekkir hayretlere dalmaz? Acaba hangi mazlumun yüzü gülmez?

Evet, Hazret-i İmam, nefsinin hayrını ayağının altına alarak bak söze nasıl başlıyor:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bismillâhirrahmânirrahıym

Allah'ın kulu Emîrû'l-Mü'minîn Ali'nin, Mısır'a vali ta'yîn etdiği Mâlik İbni'l-Hârisi Eşterî'ye emri şudur:

"Vergisini tahsîl etmek, düşmana karşı cihâd açmak, halka sulh ve selâmet te'mîn etmek, kendisine teslîm edilen bilâdı i'mâr etmek için vali nasbetdiğimiz Mâlik İbni'l-Hârisi Eşterî'ye, Allah'a ittıkayı (ya'ni evâmir-i ilâhiyyeye ta'zimek, mahlûk-ı Hudâ'ya karşı şefakatkâr olmayı), Kitâbında emrettiği farzlara ve sünnetlere tamamıyla ittiba' etmeyi emrederim.

Onlar öyle feraiz ve sünendir ki:

Hiçbir kimse ona tâbi olup sımsıkı sarılmadıkça hayatta seâdet yüzü görmez; ve onlardan

soyunmadıkça da kat'iyyen şakî olup hüsrân-ı ebedî gayyasına düşmez. Ve sana, Allah'a elin ile, kalbin ile, dilin ile yardımda bulunmanı (ya'ni, Allah ile olmanı, hızbullah'da bulunmanı) emrediyorum. Zira vücûdü ile mevcûd, sıfâtı ile muhît, esmâsı ile ma'lûm, ef'âli ile zâhir, âsârı ile meşhûd olan Zât-ı Zülcelâl, kendisine yardım edene yardım edeceğini ve kendisini ağırlayana izzet verip aziz kılacağını tekeffül ediyor.

Keza sana bir de nefsinî, şehevâta saldırıkça tepelemeni (o nefis ki ruhun bineğidir), isyân edip serkeşlik ettikçe dizginlerini çekmeni emrediyorum. Zira nefis daima fenalığı âmirdir.* Yalnız Allah'ın merhametine uğrasın da muhafaza edilmiş olsun.

Sonra, ey Mâlik! Bilmiş ol ki:

Ben seni öyle memleketlere vali nasbetdim ve gönderdim ki, senden evvel oralarda birçok hükûmetler hüküm sürdü, adâlet yaptı, zulmetdi...

* Dikkat! Onun için Cenâb-ı Peygamber, "Nefsinî müslüman et" diye buyurmuşlardır. Onu öldürmekden ziyâde müslüman etmek daha makbûldür.

Sen vaktiyle onları seyrediyordun. İdare tarzlarını tahlil edip icraatını bakıp görüyordun. İşte şimdi halk; sen nasıl valilerin icraatını gözetliyordun ise, onlar da senin icraatına bakacaklar. Sen nasıl onlar hakkında söylüyorsan onlar da şimdi senin hakkında söyleyecekler.

Binâen'aleyh kimlerin sâlih olduğu, yine Allah'ın kendi kullarının ağzından söylediği sözlerle bilinir.* O halde hemen senin için, biriktireceğin sevimli zahîre, "amel-i sâlih zahîresi" olsun. Onun için hevesatına mahkûm olma, ona hâkim bulun.

Sonra, sana helâl olmıyan şeylerde nefsine karşı gayet hasis ol. Çünkü nefsin; ister hoşlanıp zevk aldığı, ister istemeyip zevk almadığı şeylerde ona hasis olmak, onun hakkında adil'den başka bir şey değildir.

Ve şuna dikkat et:

Kalbinde raiyye için geniş merhamet ve muhabbet duyguları besle, onları lûtf ile karşı-

* Bir hadîs-i şerîfde: "Gölgesi olmayan bir günde Cenâb-ı Hak, bir kısım sınıfı keyfiyyeti bizce mechûl olan kendi gölgesi ile gölgelendirecek. O sınıftan birisi: Halkı, ahâlisi, tebaası, raiyyesi kendisinden memnun olan Emîrdir" buyurulmuştur.

la. Kat'iyyen o zavallıları, fırsat bilip de kendilerini yutmayı ganimet bilen yırtıcı bir canavar kesilme.

Zira onlar iki sınıftan ibaretdir:

1. Ya dinde kardeşin,
2. Ya hilkatde bir eşindir.*

Kendilerinden hatâ sâdır olabilir, ba'zı ârizalar zuhûr edebilir. Gerek hatâ ile, gerek kasde makrûn olarak işledikleri suçlardan dolayı ellerinden tutarak doğru yola getirmek mümkündür. Nasıl sen Allah'ın, senin günâhından vazgeçip afvetmesini istersen, sen de onları afvının sâyesi altına al. Çünkü sen onların fevkinde bulunuyorsun. Emr-i vilâyeti sana verip vali yapan da senin fevkinde bulunuyor. Noksan sıfatdan münezzeh olan Allah ise seni vali nasbedenin fevkında bulunuyor ve kullarının, işini hakkıyla görmesini istiyor, seni onlarla imtihân ediyor.

Dikkat et!

Olmaya ki Allah ile harbe girip de kendini Allah'ın gadabına siper yapma. Zira ne O'nun

* İmam Ali'nin Alîce sözü! Koca İslâm'ın büyük adamı!..
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

intikamına dayanacak kadar kuvvet ve kudretin var, ve ne de afv ve merhametinden müstağnî olabilirsin.

Hele hiçbir afvinden dolayı kat'iyyen pişmân olma. Sakın verdiğin hiçbir azabdan dolayı da sevinme. Halletmek imkânını bulamadığın bir bâdireye koşma.

Sonra: "Ben kuvvet, kudret sahibiyim, emrederim, elbetde itâat ederler" deme. Zira o tavır, o hâl kalbi eskitir, fesâda verir ve neticede dîni za'fa uğratar. Bunun neticesi de felâkete koşturmadır. Eğer muktezâ-i beşerîyyet ve gaflet, elindeki kudret ve salâhiyyet sana bir ululuk, bir hiss-i azamet getirirse; hemen fevkünde Allah'ın melekûtunun azametine bak. O geniş kudretin saltanatına nazar et. Senin kendine gücünün yetmediği şeylerde o Allah'ın sana karşı nasıl kaadir olduğunu iyi düşün. Bu tefekkür, senin yükseklerde gezen nazarını yere indirmeğe kâfidir. Evet, onu yere indirir, haşmetini giderir, seni terk eden aklını başına getirir. Sakın sakın, Allah ile büyüklük yarışına kalkışma! Dikkat et, kibriyâ-i ceberûtunda O'na benzemeye özenme! O öyle bir Allah'dır

ki; her kahredici rezili zelîl, her kendini beğenen mütekebbiri perişân eder de bırakır.

Hakka karşı munsif ol. Ne kendin hakkında, ne seninle hususiyetleri olanlar hakkında, ne de ra'yen hakkında (ayrı muamele yapma). Allah'a ve Allah'ın kullarına karşı hiçbir vakit adâletden ayrılma. Eğer ayrılırsan zulmetmiş olursun. Binâen'aleyh Allah'ın kullarına zulmedenin, ibadullah tarafından da'vâcısı doğrudan doğruya Allah'dır. Allah da birine hasım oldu mu, o kimsenin bütün dayanakları çürük, bütün huccetleri bâtil olur. Hem ölünceye kadar yâhud tevbe edip kabûl etdirinceye kadar Allah ile i'lân-ı harbetmiş olur.

İyi bil ki: Dünyada zulm kadar Allah'ın lût-funu değiştirip, kahrını ta'cîl edecek bir şey yoktur. Zira muhakkak Cenâb-ı Hak, mazlumların âh u enînini işitiyor, zâlimleri elbetde nazar-ı celâli ile gözetliyor.

İşte yapacağın işlerin için öyle insan seçmelisin ki: Raiyyenin memnûn olup râzı olacağı, hak hususunda ifrata, tefrite gitmeyen, adâleti her yerde seri', umumun teveccühünü kazanabilecek kimse olsun. Sebebi ise ekseriyye-

tin hoşnudsuzluğu, birkaç kimsenin rızâsını hükümsüz bırakır.

Şahısların gadabı ise, ekseriyyet içinde hiç olur gider. (Onun için umumu tutabilecek adamları seç, iş başına getir.)

Her vali için hâssa takımı kadar belâlı bir şey yoktur. Bunlar iyi günlerde daima yükü ağır, felâketli zamanlarda yardımı az, adâlet-den hiç hoşlanmaz, istemekden asla bıkmaz, verildiği zaman kat'iiyen şükretmez, verilmezse olur olmaz şeyle savrulmaz, felâkete hiç sabretmeyen kimselerdir...

Hulâsa, raiyyeden hiç kimse bunlar kadar valiye ağırlık veren yoktur. Bunlar İslâm'ın birliğini bozarlar. Halbuki İslâm'da esas birlik-dir, topluluktur, yekvücûd olmaktır. Düşmana karşı korunulacak silâh da odur. Binâen'aleyh senin samimiyyetin, muhabbetin, meylin daima âmmе-i ümmete olmalı! Ve en ziyade nefret edeceğin, yanına sokmayıp uzaklaştıracığın kimseler; halkın kusurlarını, ayıplarını araştıranlardır. Bu ahlâkda olan kimseleri yanından uzaklaştır. Zira nâs'ın öyle ayıbları olur ki; onların örtülmesi herkesden daha ziya-

de valiye yakışır. İşte onun için bu ayıbların sana gizli kalanlarını sakın açmaya çalışma! Eşeleme! Senin hakkın; ancak muttali' olduklarını temizlemek, ıslâh etmekden ibaretdir. Muttali' olmadıkların hakkında hükmü Allah verir.

Hem sen raiyyenin aybını gücün yetdiği kadar ört ki; Allah da senin, raiyyene karşı meydâna çıkmasını istemediğin şeyleri örtsün.

İnsanlar üzerindeki bütün kin ukdelerini bırak. Seni intikama sürükleyecek bağları kopar. Sıhhati sence iyi belli olmayan şeylerin hepsi hakkında anlamamış gibi ol. Ötekini berikini ta'n edip dedikodu yapan kimsenin sözüne hemen çarpılma, çabucak inanma. O, ne kadar sûret-i hakdan gözüксе, saf davransa da o kadar dessasdır.

Çok dikkat et! Seni; zarurete düşersin diye yapacağın hayrı önleyecek hasîsi yanına uğratma. Keza yapacağın büyük işler için çalışmanı, kararını sarsacak korkağı yanına sokma. Zulme saptıracak, ihtirâsı hoş gösterecek harîsi kat'iyyen yanına alma, bu gibilerle meclis-i meşveret kurma! Çünkü bu sıfatlar; gerek buhl

olsun, gerek ihtirâs olsun öyle fena huylardır ki; Allah'a su'-i zan bu tabiatlarla olur. Ya'ni Allah'a su'i zan bu sıfatları bir araya toplar.

Dikkat et!

Sana müşavir olanların en fenası; senden evvel edebsizlerin dostu, vezîri olanlarla beraber çalışıp, edebsizliklere ve fenalıklara ortak olanlardır. Bunlara dikkat et, hiçbir suretle kendine mahrem ittihâz etme. Zira canîlere yardım edenler, ancak zalemeye yâr olabilirler. Binâen'aleyh sen öyle adam seçeceksin ki: Hiçbir vakit zâlîme zulmünde yardım etmeye ni, günahkâra günâhını işlemesinde hiçbir suretle kolaylık göstermeye ni olacak! İdare, tedbir hususundaki muvaffakiyyeti, ötekilerin re'y ü tedbîrine üstün olacak. Fakat vizr ü vebal ve zulümde sâlim olacak. İşte böyle adam seçeceksin. Bunların hem yükü hafif, hem yardımı çok, sana karşı şefkati herkesden fazla ve sana olan muhabbeti herkesin fevkinde olur. İşte bunları mahrem-i has ittihâz et. Gerek hususî gerek umumî meclisinde kendine yakîn ittihâz et. Sonra bunların içerisinde sence en makbûl o olmalı ki: Sana acı gelen hakikatleri ilk önce

söyleyen o olsun, herkesten ziyade o söylesin. Allah'ın razı olmadığı bir işi yapmak istersen senin hoşuna gidip gitmeyeceğini düşünmeden sana hakikati söylesin, dalkavukluk yapmasın.

İşte, sâdık ehl-i verâ kimseleri kendine yakın yap ve seni alkışlayıp şımartmalarına, yapmadığın birtakım şeyleri sana izafe ederek yalandan sana uyarak nefsinin zevkını yerine getirmelerine müsaade etme!

Şunu iyi bil ki: Alkışın sonu insanı azamete sevkeder, sahte kibir verir.

Sonra dikkat et: İyi adamla, kötü adam senin yanında müsavi olmasın! Zira bu müsâvat, iyileri iyilikden soğutur, kötülerin de kötülüğünü çoğaltır, fenalığa sevkeder.

Şunu da iyi bil ki: Bir valinin raiyyesine hüsn-i zannı; onlara karşı iyilikde bulunmak ve yüklerini hafifletmekle anlaşılır. Evet, hüsn-i zan edersen uzun yorgunluklardan kurtulursun. Ona da dikkat et ki: Hüsn-i zan edeceğin kimse, senin hakkında tecrübeleri iyi çıkanı olsun, su'-i zanna en fazla lâıyk olanı Ja, hakkındaki tecrübeleri fena çıkanı olsun.

Sonra çok dikkat et: Kat'iyyen bu ümmetin büyük zevâtı tarafından işlenilen bir sünnet-i sâlihayı, o sünneti ki; herkes kabûl etmiş, tatbik ediyor, kaldırayım deme! Ve onun yerine o sünnete aykırı gelecek yeni bir sünnet vaz'etmeye kalkışma! Zira ecir; o sünnet-i sâlihayı vaz'edenin, günâhı da, o sünneti kaldırdığından dolayı senin olur.

Hem sen memleketin işine gelen şeyleri, faydası olacak işleri meydâna getirmek için ilim adamları ile her zaman müşâvere et, hükmâyı topla mubâhase et.

Ümmetin salâhı ve memlekete hayırlar vermek için bunu esas tut. Sonra iyi bil ki: Raiyye dendi mi bunlar tabaka tabakadır, sınıf sınıftır. Ve bunlar birbirine bağlıdır. Her sınıfın salâhı diğer sınıfın salâhına bağlıdır. Hiçbirinin diğerinden müstağni olması imkânı yoktur. Ya'ni şu sınıf ıslâh edilsin de diğeri olmasa da olur denemez, buna imkân yoktur.

Meselâ: Raiyyeyi teşkîl eden sınıflardan bir sınıfı: Ordu, asker sınıfı. Bu sınıf ki; Allah uğrunda canını veren sınıf. Bir tabaka: Âmme ve hâssanın vazife-i kitabetine bakanlar. Bir kıs-

mı: Adâleti meydâna koyup dağıtan Kadılar (hakimler) "Adliye". Bir kısmı: Halkın rıfk ile, insâf ile işlerini idare edecek valiler "Mülkiye". Bir kısmı: Cizye ve haraç veren zimmîlerle, Müslimler. Bir sınıfı: Ticaret ve san'at sahipleri. Bunlardan bir sınıf da: Fakr u ihtiyac içindeki düşkün tabakadır.

İşte yukarıdan aşağıya sayılan bu tabakaların Cenâb-ı Hak her birinin nasibini, hissesini bildirmiş ve her birinin haddini ya Kitâb-ı Mübîn ile, ya beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi olan Hazret-i Muhammed'in sünnetiyle beyân etmiş ve bununla beraber bu hududu mahfuz ve mer'î bir ahid olarak bizlere ikrâm etmiş.

Şimdi gelelim orduya: Asker; Allah'ın izniyle milletin kal'ası, memleketin, valilerin şerefi, dînin izzeti, âsâyişin vasıtasıdır. Millet ancak bunların sayesinde durabilir. Binâ-en'aleyh askerin intizamı da Allah'ın, kendilerine ayırdığı haraçla kaaimdir ki; düşmanlarına karşı onunla meydan okuyabilsin, cihâd yapabilsin. Ya'ni bütün hazırlığını, o haraç yoluna koyabilir, ona istinâd ederek lâzım olan ihtiya-

cı giderir, arkalarında o bulunur. Bakın tabakalar birbirine nasıl bağlıdır. Şimdi bu tabakanın mevcûdiyyeti de, kadıların (hakimlerin), valilerin, kâtiblerin vücûdu ile kaaimdir. Akitlerini lâıykıyle başaranlar, menfaati toplayanlar, hususî, umumî işlerde mütemmim olanlar bunlardır. Şimdi hepsinin bekası için de ticaret ve sanayi erbabının vücûdü şarttır. Zira bu sınıf menfaat sebeblerinin mütehassısı olup, ticaret-gâhlar meydâna getirip, hâricden para getirirler, her tabakanın yapamadığı san'at eserlerini meydâna koyarlar. Bu sınıf, servet âmillerindendir.

Bundan sonra bir tabaka geliyor ki: Eshâb-ı ihtiyâc olan fukara sınıfı. Bunlar; yardıma, ih-sâna muhtâc olan bir sınıftır ki, her birinin, Allah'ın ta'yîn ettiği ölçü dahilinde vali üzerinde hakkı vardır. Vali için de en ağır mes'ele budur. Zira vali, Allah'ın kendisine bıraktığı bu teklifin altından ancak Allah'dan yardım talep ederek, çok dikkat ederek ihtimâm ile kal-kabilir. Ağır, hafif bütün işlerde nefsinin hakka ve sabr ve tehammüle alıştırmadıkça bunun altından kalkamaz.

Mâlik!

Ordunun başına öyle birini geçir ki: Allah'a, Resûlüne olan îmanında en sâdık, nefsinin hayrını ayağının altına alanı olsun. Hoppa, züppe, sonradan görme, şımarık olmayan, ilimde, akılda, kemâlde herkesin efdali bulunsun. Zuafayı himâye ederek acıсын, kavilerden uzak bulunsun. Hulâsa yapacağı işi iyi düşünsün de öyle parlayarak kalkıp da nedâmet ve aciz ile oturan cinsinden olmasın.

Bir anne, baba yavrularının işlerini nasıl benimser, araştırır, bakarsa sen de askerlerinin işine öylece bak! Onların kuvvetlenmesi, her hususda takviyesi için; verdiğin şey haddi zâtında çok bile olsa senin gözündeki büyümesin ve onlara teahhüd ettiğin lûtf az da olsa nazara hakîr görünmesin. Senin bu hâlin, sana karşı onların ihlâsını ve hüsn-i zannını kazandırır. Sakın onlara âid işlerin büyüğünü görüyorsun diye küçük olan işlerini ta'kibden geri durma! Çünkü senin ufak bir lûtfundan intifa' edecekleri yer de olur. İşte askerin başında olacak kumandanların sence en makbûlü o kimse-ler olmalıdır ki; askere iyilikde bulunduğu gi-

bi, askerin geride kalan ailelerini düşünecek, sıkıntıdan kurtaracak kadar kendi varlığından onlara yardımda bulunsun. Böyle olursa o asker düşmân ile cihâd ederken kalbleri, vücudları hep bir noktada birleşebilir (ve düşmanı tepeler).

Valiler için en büyük medar-ı teselli, huzur ve istirahat; memlekete adalet ikame ile askerin sevgi ile kalblerini kazanmaktır. Elbetde kalb de huzûr-ı selâmetde kalmadıkça samimî muhabbet izhâr etmez.

İşte dikkat et! Askerin, senin hakkındaki muhabbet ve ihlâsı, ancak başlarındaki kumandanlarından memnun kalmaları ve onları, acaba ne vakit başımızdan çekilecekler diye istisikal etmemeleri iledir.

Sen kendilerine geniş bir ümmûd sahası aç! Medha lââyık olanları medh et! Büyük kahramanlıklarda bulunanların başlarından geçenleri saymakta kusur etme!

Zira bunların fedakârlıklarını, şecaatlarını daima anmak (inşâallah) eshâb-ı şecâati galeyana getirir, cihâdı sevmeyenleri cihâda sevkedir.

Sonra çok dikkat et!

Hiçbirinin şecâatini, fedakârlığını diğerinin kahramanlığı ile karışdırma. Hepsinin yaptığı işi iyi tanı, hepsine lââyık olanı söyle, yap. Biri-
nin yaptığını diğerine izâfe etme. Herkese yapmış olduğu fedakârlığın, kahramanlığın rütbesini ver! Sakın gösterdiği şecâatin altında rütbe ve pâye verme!

Sivilden büyük bir mevkie sahib olan adamın, mevkii dolayısıyla ufak bir hizmetini büyük görme, mevkii küçük bir kimsenin büyük ve kıymetli yararlılığını, belâlara göğüs germesini de mevkii hasebiyle indinde küçültme!

Sonra hasebi, nesebi temiz mürüvvet eshâbına, keza salâh-ı efâli, ittika-i hâli, mebrûrâne tavrı ile tanınmış aileler efradına çok dikkat et. Ehl-i şecâate, ehl-i semâhate, haksızlığa karşı şiddet gösterenlere iltifatını eksik etme! Zira bunlar cemaatin kerîmidirler.

Yine dikkat et!

Bu kitâb-ı kâinatın hâdisatının altından kalkamadığın, aklının durup yapamayacağı işi, hemen Allah'a ve Resûlüne gönder. Zira Cenâb-ı Hak, irşâdını dilediği bir kavme:

"Ey îmân edip, sahte varlığından geçerek Hak'da buluşanlar!

Allah'a itâat edin, Resûlüne ve içinizde hukuk-ı ilâhîyi ve hukuk-ı Muhammedî'yi muhafaza eden ülü'l-emre itâat edin. Şâyet bir şeyde anlaşılamazsanız onu Allah'a ve Peygamber'e gönderin" diye emretmişlerdir.

Allah'a göndermek demek; O'nun kitâbının muhkemâtına sarılmak demektir.

Resûle göndermek demek: Tefrikaya meydan vermesine imkân olmayan sünnetini alarak râh-ı istikameti bulmak demektir.

Gelelim hakem mes'elesine:

Beynennâs hüküm için öyle bir adam seç ki: Raiyyenin en fâzılı ve işlerden sıkılmayanı olsun. Mürafaaya gelenlere kızıp sinirlenerek inâda kalkışmasın. Nefsine uyup hatâsında ısrâr etmesin. Hak meydanda görüldüğü halde uyaçağı yerde susup kalmasın. Aman menfaat kaybolacak hırsı ile telâşa düşmesin. Mes'elenin içine kadar bütün etrafı ile anlayıp kendisine yakîn hâsıl olmadıkça, birdenbire kanaatini kâfi görüp hüküm vermesin.

Hulâsa:

Şübhelerde en çok vakfe eder, huccetlere sımsıkı sarılır, hasmın müracaatından en az bıkar, işin vuzuh ile meydâna çıkması için çok sabreder, hüküm vuzuh bulunca en kat'î kararını verir, medh ile şımarmaz, teheyyüc ile tavırlar yapıp, pozlar alarak eğilip bükülmez adam olsun. Bununla beraber bu meziyetlere sâhib insan da pek azdır.

Sonra dikkat olunacak mes'ele:

Bunların vereceği hükümleri çok tedkik, tahkik et! Ve bunların mümkün oldukça refahlarını te'mîn et ki, ihtiyaçları kalksın da halktan hiçbir şey beklemesinler.

Sonra, onlara yanında öyle bir mevki' ver ki: Senin yakînindeki bir kimse bile o mevkie göz koymasın. Ve o hakem makamını işgal eden kimse o kadar emîn olmalı ki; başkalarının sana gelip de hâinlik yapamayacağını çok iyi bilsin, emîn olsun.

Ey Mâlik! Şu hususa çok dikkat et! Ve olanca kuvvetinle çalış! Zira bu din fena adamların elinde esîr oldu.*

Din perdesi altında, o nâma, istenilen fenalıklar yapılıyor ve onunla dünya elde edilmeğe uğraşılıyor.

Sonra, âmillerinin vaz'ıyyetine dikkat et, ondan sonra iş başına getir! Öyle iltimâs ile, tavsıye ile, tarafgirlik ile, hodgâmlık hissiyle hiç kimseye iş verme! Zira bu sebebler cevır ü hiyânete sâlikdir. Senin burada iş başına getireceğin kimseler öyleleri olmalıdır ki, salâh-ı hâli ile tanınmış ailelerden yetişmiş, İslâm'a hizmeti sebketmiş, kıdemi, hayâsı olanları olsun.

Bunları bul! Böyleleri: Ahlâkı en dürüst, nâmusu, şerefi en sağlam, tama'ın câzibesine en az kapılır ve işin sonunu en doğru görenlerdir. Bunların geçineceklerini, maişetlerini de geniş tut. Zira bu, nefislerinin ıslahına bir kuvvet olduğu için artık o sayede ellerinin altındaki gayr-ı meşru' şey'e ellerini uzatmazlar. On dan müstağnî kalırlar. Onu yemekden çekinirler. Hem bunun üzerine su'-i isti'mâl ederek emrine muhalefetde bulunurlar da emaneti bo-

* Evet, Hazret-i Ali'nin bu Alîce sözü her dimağda bir levha olarak kalmalı. Tarihi aç, edebsizlerin din perdesine bürünerek din nâmına yaptıkları fenâlıkları oku da ağla!

zarlarsa; o vakit senin için aleyhlerinde kullanmaya bir sened olur. İşte bunların icraatını iyi ta'kib et! Sıdk ile tanınmış, vefasıyla bilinmiş kimseleri arkalarından gözcü gönder. Gizlice; işleri nasıl yaptıklarını öğren.

Âvânına karşı çok dikkatli ol! Eğer içlerinden biri elini hıyânete uzatır da gözcülerinin vereceği rapor o herifin hıyânetlerinin, rezaletlerinin üzerinde birleşirse onların bu şehâdetini kâfi gör. Vakit geçirme, müstehak olduğu cezayı bedenine tatbik et! Hıyânetle biriktirdiği paraları hemen elinden al ve hemen zillet damgasını vur, makam-ı zillete dik!

Haraç işine gelince: Onu da haraç verenlerin salâhı ile ta'kib et. Şunu bil ki, alacağın haracın ıslâhı ile verenin salâhı içinde başkalarının salâhı da vardır. Bunlar hep birbirine bağlıdır. O hâlde topladığın, memleketin umranına sarfedilmeli, onu sarfetmekdeki nazarın, toplamakdaki nazarından daha kuvvetli olmalı! Zira bir memleket ne kadar ma'mur olursa haraç da o kadar güzel toplanır. (Senin de toplamaya yüzün olur.) Hem umransız haraç toplayan

kimse, bilâdı harab, halkını helâk ve perişân eder. Tabîî bunun neticesi ömürsüz olur. Az bir zaman içinde söner gider...

Eğer halk, vurulan yükün ağırlığı gibi, yahut yağmursuzluk gibi, su basması gibi, kuraklık gibi âfetlerden şikâyet ederlerse; fâide umduğun bütün te'sirlere, her vesaite başvur, o şikâyetlere çare ara, ricalarını is'afa çalış, ne yapmak lâzımsa bütün kolaylığı göster. (Ya'ni dertlerine ortak ol.) Bu hususda yapacağın hiçbir şey sana ağır gelmesin. Zira memleketi i'mar, vilâyeti tezyin husûsunda sarfedilecek yorgunluk ve bu yorgunluğun sonunda alınacak o geniş sermayeyi yine sana iade edecekler. Dolayısı ile hem onlar müreffeh olacak, hem de memleketler imar edilecek, bununla beraber onların duâlarını, senâlarını da kazana-caksın.

Onların en büyük ihtiyacı olan adâleti gösterip zaruretlerine yettiğinden dolayı ne zaferli zevk duyacaksın. Sonra sen esasen bu sermayeyi, onlar kuvvet bulduktan sonra fazlası ile geri vereceklerine güvenerek veriyorsun. Ya'ni, onlara o kadar refahı te'mîn eden sen ol-

duğun için, çalışma yollarını, servet kapılarını sen açtığın için fazlasiyle geri vereceklerine, güzel muamelen, temiz adâletin sebebiyle senden emîn olacaklarına kuvvetli i'timadın vardır.

Günün birinde onların muavenetlerine dayanacağın işler çıkar. Bir de bakarsın ki memnun ettiğin halk, o ağır yükü seve seve almış taşıyor. Çünkü onlar mütehammildir, yüklediğin kadarını kaldırır, götürür. Bir memleketin harâbîliği ancak ahâlinin sefaletinden ileri gelir. Ahaliyi sefil eden sebep de; ancak valilerin servet toplama hırslarından ve mevki'lerinde uzun müddet kalacaklarına emîn olmayıp, su'-i zanlarındandır. Bir de mâzinin ibret alınacak şeylerinden azıcık hissedar olmamalarındandır.

Sonra kâtiblerinin hâline çok dikkat et! İş başına en iyisini sen seç getir.

Hele, tertibâtını, teşkilâtını, hususiyle esrârını tevdi' edeceğin mektublarını öyle adamlara yazdır ki; aslı, nesli temiz, yüksek ahlâk sâhibi olsun. Esrârına vâkıf olup gördüğü i'tibar ve mevki' dolayısıyla yüz bulup şımararak herkesin yanında sana karşı gelecek cür'etde olanlardan olmasın. Amillerinin sana yazdıklarını

getirip göstermekde gaflet eumesin. Senin tarafından verilecek cevapları da dosdoğru yazsın. Kusûr etmesin. Senin hesabına alıp, senin hesabına vereceği şeylerde gafil davranmasın. Senin lehinde bulduğu bir akde sımsıkı sarılsın. Aleyhinde bulduğunu da çözmekde hiç zaaf göstermesin. Uhdesine verilen büyük işler i'tibariyle nasıl bir mevkii olduğundan bîhaber bulunmasın. Zira kendi kıymetini bilmeyen, kendisinden haberdar olmayan başkasınınkini hiç bilmez.

Sonra yâ Mâlik! Bunları seçmek hususunda yalnız sîmalarını tedkik ile hüsn-i zannın kâfi gelmemelidir. Çünkü nâs, daima sahte tavır takınarak tasannu' ile göze çarpacek güzel iş yaparlar... Yalnız zâhiri gören valilerin gözlerine girebilirler.

Halbuki işin arkasında, iç yüzünde ihlâs nâmına hiçbir şey yokdur (hep riyadır)!

Binâen'aleyh senin yapacağın iş, senden evvel halkı memnun eden sâlih valilerin teveccühünü kazanmış, onlara lâıykı ile hizmet etmiş, halk arasında iyi bir şöhret bırakmış, emîn olmalarıyla tanınmış olan kimseleri seçmektir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Böyle yaparsan; Allah'a karşı olan ihlâsını göstermiş olursun.

Sonra her işi tasnîf et, sınıflara ayır. Her sınıfın başına bu kâtiblerden birini geçir ki, iş büyüüp de bir adam bu işlerin altında ezilmesin, dağıtılıp toplamasını bilmemezlik etmesin. Eğer kâtiblerinin kusurunu görür, hatâsını bilir de aldırılmaz isen o hatâyâ sen muhâtab olursun.

Şimdi ticaret ve san'at erbâbı geldi:

Bunların bir kısmı oturduğu yerde çalışır. Bir kısmı, öteye, beriye mal götürür, getirir. Bir kısmı da elinin emeği ile geçinir. Bunların hepsine iyi muamelede bulun ve başkalarına iyi muamelede bulunmalarını emret. Çünkü bunlar memleket için hayır sebebleridir, menfaat vesileleridir. Zira bunlar o hayrı, o menfaati; senin toprağının, denizinin, ovalarının her bucağından, uzak uzak yerlerinden herkesin gidemeyeceği, cür'et edip getiremeyeceği yerlerden getiriyorlar. İşte onlar memleket için sulh ve selâmet adamlarıdır. Kendi işleri ile meşgul olurlar, ne gaile çıkarmalarından korkulur, ne fesadlarından endişe edilir. Bunların

gerek senin yanındaki işlerini, gerek memleketin diğer cihetindeki işlerini ta'kib et ve kolaylık göster. Yalnız şunu da bil ki, bunların çoğunda fâhiş bir tama', çirkin bir hırs, çok menfaat te'mini için ihtikâr, alırken, satarken hiyle olur. Bu hâl de, halka zarar verdiği gibi, vali için de ayıbdır. Zira Resûlullah (Sallâllahü aleyhi ve sellem) Efendimiz, ihtikârı men' buyurdular.

Alım, satım doğru tartılarla, doğru ölçülerle olmalıdır. Alanı da, satanı da ezmeyecek bir fiatda olmalıdır. İşte sen ihtikârı yasak etdikden sonra, kim tekrar ihtikâra yaklaşırsa derhal ifrata varmamak şartıyla tecziye et.

Mâlik! Şimdi öyle bir sınıf geliyor ki:

Onlar hakkında Allah'dan çok korkmalısın. Bu tabaka alt tabakadır. Bunlar, her türlü çareden mahrum, zavallı, felâketzede, kötürümleri teşkil eden tabakadır. Bunların içinde derdini söyleyen de vardır, söylemeyen de vardır. Allah'ın, senin muhafazana tevdi' ettiği bunlara aid hakkı sıyânet et. Civarında bulunanlara, beytülmâlinden bir hisse, başka yerde olanlara

da her yerin fukarâ-i müslimînine mahsus zahîresinden birer hisse ayır. Çünkü uzak, yakın yoktur, her yerdeki müslüman müsâvîdir. Uzakdakilerin yakındakiler gibi hakları vardır. Bunların hepsinin hakkını muhafaza edip yerine getirmek, sana mevdu' bir vazifedir. Sakın sana azamet gelip, seni onlar ile uğraşmaktan alakoymasın, Ehemmiyetsizini yüzüstü bırakırsan ma'zur görülmezsin. Onun için bunları düşünmekden geri durma. Bu bîçârelere ekşi yüz gösterme. O kadar bunların işlerine ehemmiyet ver ki, âmirlerin, me'murların hakareti yüzünden işleri sana kadar gelmeyip arkası kesilirse, ne oluyor diye araştırsın. Sırf bunlar için; Allah'dan çok korkan, tevâzu' sâhibi, emîn adam ta'yin et, arada vasıta olsun, işlerini lâıykı ile sana o bildirsin.

Hulâsa, o kadar çalış ki; Huzûr-ı İzzet-i Bârî'ye çıktığın zaman "Yâ Rab, bütün gücümün yettiğini sarfetdim!.." diyebilesin.

Halkın bu tabakası diğer tabakalardan daha ziyade insâfa lâıykıdır, adl'e muhtacdır. Onun için her birinin hakkını vermeye son derece îtinâ et. Ve yetimleri, ihtiyar olduğu için çâresiz

zavallıları üzerine al. Şübhe yok ki bu işler valiye ağır gelir. Fakat ne kadar hak varsa hepsi ağırdır. Bunu Cenâb-ı Hak yalnız; âkıbetini düşünen, nefsinin sabr ü tehammüle alışdıran ve kendi hakkındaki va'd-i ilâhînin sıdkından mutmain olanlara kolaylaştırır. İşte sen de erbab-ı ihtiyac için; yalnız onlarla meşgul olabileceğin bir zaman, bir mekân ayır ve onlarla beraber otur da seni yaradan Allah'ın da sana bu işleri kolaylaştırsın. Ve onlarla hemcelîs olduğun vakitte ne askerini, ne âvânını, ne mûhafızlarını, ne zâbıta me'murlarını yanında bulundurma ki, herkes derdini hiç kimseden çekinmeden açıkça söyleyebilsin.

Mâlik! Ben, Resûlüllah (Sallâllahü aleyhi ve sellem) Efendimizden birkaç yerde işitdim ki:

"Aranızda zaîfin hakkı, kavîlerden kolay kolay, serbestçe alınmayan bir ümmet, kat'iyen hiçbir zaman kuvvetlenemez" diye emretmişlerdir.

Sonra bunların içerisinde iki kelimeyi yan yana getirip konuşamayan, münasebetli cümle

kullanamayan kimselerin acizlerini hoş gör. Bunlara karşı büyüklenme, onları paylama. Onları ne kadar hoş karşılasan Cenâb-ı Hak da cenâh-ı rahmetini sana o kadar açar, tâatine mukabil ecrini ihsân eder. Onlar için verdiğini; güler yüzle, yumuşak lisanla, temiz kalble ver. Vermeye, gücün yetmediği zaman da nazik lisanla kabûl olunabilecek özürler dile.

Sonra şunu iyi bil ki: İşlerin içinde öyleleri olur ki, muhakkak bizzat senin görmekliğinin icab eder. Meselâ: Kâtiblerin şaşırıp âciz kalınca âmillerine cevabı sen vereceksin. Nâsın hâcâtı çoğalıp âvânının tehammül edemiyeceği dereceyi buldu mu, haddini aştı mı icabına yine sen bakacaksın.

(En dikkat edilecek mes'ele, iş biriktirmekdir.) Her günün işini o gün gör. Zira her günün kendine mahsus işi vardır.

Mâlik!

Vâkıa temiz bir düşünce ve ihlâs-ı kalb ile, milletin selâmetine çalışmak; hulasa şu meşgalelerin hepsi Allah için ise de, yine ne yap yap vakitlerinin en hayırlısını Allah ile arandaki

hâlât için kendine ayır. İhlâs ile Allah için yapacağın tâatin en başlıcası; Allah'ın senin dînine ikame ettiği feraizi yerine getirmekde kusurun olmamasıdır.

Hulâsa, gecende, gündüzünde, vücûdünde, Allah'a aid bulunan hisse-i ubûdiyyeti ayır, ve her neye mâl olursa olsun seni, harem-i hümayûn-ı ilâhîye yaklaştıran, vâdî-i kudsî-i lâhuta sokan bu tâati; zevk alarak, noksansız îfa et. Şayet namazında halka imam olmuşsan dikkat et, ne nefret etdirip bıkdıracak şekilde, ne de hiçbir hayra yaramıyacak şekilde kıldır. Zira nâsın içinde illet sahibi olanları da vardır, iş sahibi olanları da vardır.

Resûlüllah, beni Yemen'e gönderirken: "Onlara nasıl namaz kıldırayım?" diye sormuşdum. "En zaiflerinin namazı gibi" buyurmuşlardı.

Hulâsa, mü'minlere merhametli ol!

İşte şu söylediklerimi dinledikten sonra sakın milletden uzun zaman saklanma, perde altında gizlenme. Çünkü bu hâl, ya'ni valilerin halkdan saklanması, bir nevi sıkıntı olmakla be-

raber; onların, memleketlerine ve işlerine olan vukuflarını azaltır. Ve perde arkasında oturmaları, perdenin dışında ne döndüğünden haberdar olmamalarına sebep olur. Neticede de hâdisâtın elbetde büyüğü küçülür, küçüğü büyür. Güzeli çirkin, çirkinini güzel olur. Hak, bâtıl ile karışır. Her ne de olsa vali de beşerdir; binâen'aleyh kendi gözünden gizli kalan halkın işini nereden bilecek? Halkın da üzerinde kendisini ta'rîf eden alâmeti yok ki ona baksın da doğrunun her türlüsünü, yalanın her türlüsünü ayırabilsin. Hem saklanmaya, gizlenmeye ne hâcet? Sen mutlaka şu ikiden birisin: Ya gönlü ganî, Hak yolunda eli açık, atâ eden bir adamsın. Eğer böyle isen neye vâcib olan bir hakkı ödemekten, yâhud kerîmâne bir hareketde bulunmaktan kaçırıyorsun, gizleniyorsun? Veya sen hasissin; hastalığa tutulmuş bir adamsın. Böyle de olsan halk bir def'a senin ihsânından ümmîdini kesdi mi, bahil tanıdı mı onlar istemekden o kadar çabuk vazgeçerler ki, binâen'aleyh gizlenmeye, saklanmaya lüzum kalmaz.

Bunu da bil ki: Halkın esasen sana müracaatı, sana arz edilecek hâcâtı: Ya uğradıkları bir

zulmden şikâyet, ya bir iş için insaf, yâ adâlet için senden meded taleb etmektir.

Sonra şuna dikkat et: Valinin hâssa takımı, yakınları vardır ki; bunların dâleverası, iltiması, valiye güvenerek ona, buna tecâvuzu, yaptığı işlerde insafsızlıkları, merhametsizlikleri, yolsuzlukları görülebilir. Aman sen onların fenalıklarını önle, bu gibi hâllerinin sebeblerini kaldırmak suretiyle onlara meydan verme. Etrafındakilerden, hâssandan, akrabandan hiçbiri kat'iiyen toprak verme ki, bunlardan hiçbiri senden yüz bulup, cesaret alarak müşterek şu veya bu başka işler yaparak etrafındakilerin zararına olmak suretiyle ve zahmetini de halka yükleterek kendilerinin kasalarının dolması için zahîre iddiharına kat'iiyen tama' edemesin. Bu işlere çok dikkat et! Zira bunun kârı senin değil, onun, ârı ise; dünyada ve âhirette elbetde senindir. Onun için herkesi hakkı kabûle alıştıır, buna mecbûr et. Havâs ve yakînin için neye mâl olursa olsun bu hususda sebat ve dikkat göster.

İşte nefsine çok ağır gelecek olan bu hareketinin sonunu iyi hesab et ve muhakkak bil ki

böyle yaparsan sonunda güzel bir kazanç elde edersin. Eğer millete senin zulm yaptığın zan- nı gelmişse zulm yapmadığını anlat, özrünü bildir, ne yap yap zanlarını tebdîl et. Bununla ne büyük faideler hâsıl olur. İlk önce nefis pu- tunu kırmış, sonra raiyyene rıfk ile muamele etmiş, hem de kendini ma'zur göstermiş olur- sun. Ve bu sayede onları daima hak üzerinde tutmaya ve maksadını da o sayede meydâna getirmeye nâil olursun.

Şimdi en mühim mes'ele: Eğer düşmânın tarafından sana teklif olunan sulh, Allah'ın rı- zasına muvafık ise kat'iyyen reddetme. Zira sulhde askerine istirahat, sana huzur, rahat, memleketin için emn ü selâmet vardır. Bunun- la beraber çok müteyakkız ol! Düşman seni bu teklif ile gafil avlamasın.

Hulâsa, sulhden sonra düşmanından çok sa- kın. Düşman çok kere böyle gafil avlayabilir; onun için yaklaşır. Bu hususda hüsn-i zan et- me, daima ihtiyatlı bulun. Eğer, düşmanınla aranızda bir mukavele akdetdin ise yâhud ona karşı bir teahhüdün var ise sözünde dur, muka-

veleye riayet et, ahdini yerine getir. Verdiğin sözü yerine getirmek canına bile mâl olsa o canı fedâ et.

Şunu bil ki: Arzûların farklı, re'ylerin çeşitli olmasına rağmen insanların, Allah'ın farzları arasında; ahidlerine vefâ kadar birleştikleri bir şey yokdur. O kadar ki müşrikler bile hıyânetin vahim neticelerini gördükleri için Müslümanlara karşı ahd ü vefâyı iltizam ediyorlar.

Onun için sakın verdiğin sözden dönme. Sakın ahdine hıyânet etme, sakın düşmânını aldatma. Allah'a karşı gelmek cür'etini, sonu mahrumiyetle neticelenen cahil şakîden başka kimse gösteremez. Zira muhakkak suretde Cenâb-ı Hak rahmet-i ezeliyyesi ile kulları için ahid zimmetini; sâye-i şefkatde barınacakları bir dârü'l-eman kıldığından; binâen'aleyh bunda fesâd etmek, hıyânetde bulunmak, hîle, hud'a yapmak olmaz.

Sonra dikkat et! Öyle birtakım te'vilâta, illetlere sapılacak akidlerde bulunma. Kat'iyyen te'yid ve tevsik etdiğin bir akdi nakzetmek istediğin zaman, sözün gizli delâletlerinden,

edâlarından, istifadeye çalışma. Allah'ın ahdi lâzımken getirmiş olduğun işin darlığı seni sıkıp da onu haksız yere senin genişletmene hiçbir suretle sebep olma. O darlığa sabr, genişleyip neticesi iyi olur diye umduğun o darlığa tehammül, elbetde akdi nakzetdiğinden dolayı âhiretde uğrayacağın cezâ-i ilâhîden hafifdir.

Sonra: Kandan çok sakın ve onu haksız yere dökmekden kendini çok muhafaza et. Zira onun kadar ya'ni kan dökmek kadar felâketi çeken, onun kadar mes'ûliyeti büyük, onun kadar ni'metin zevâline, milletin izmihlâlîne sebep olan bir şey tasavvur olunamaz. Âlem-i Mead'da, kurulacak olan mahkeme-i dâd'da Allah Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri, kulları arasında hükmünü verirken ilk bakacağı da'vâ, haksız yere dökülen kandır. Onun için sakın harâm olan bir kanı, saltanatını kuvvetlendirmek için dökmek sevdasına düşme. Şunu bil ki, bu hareket; saltanatını za'fa düşürecek, daha doğrusu zevâle erdirecek, başka ellere geçirecek sebeblerdendir. Hele teammüden yapacağın bir katl için; ne Allah yanında, ne de benim indimde hiçbir özür olamaz. Zira derhal

Kitâbullah'ı tatbik ile beden en kısas lâzım gelir. Hattâ birisini te'dîb edeceğin zaman kırba-cını, kılıncını, tokatını ifrata vardırma.

Nefsinin sana hoş gelen cihetlerinden sakın, kendine güvenme. Sonra hiçbir zaman yüzüne karşı medh olunmayı isteme. İyi bil ki, iyilerin ne kadar iyiliği varsa, o iyiliğin hepsinin mahvolması için Şeytanın en kuvvetli kullandığı fırsat; yüzüne karşı medhetdirmektir. Bir de, raiyyene etdiğin iyiliği başlarına kakmakdan sakın ve yaptığın işleri mübalâğalı göstermeye çalışma. Zira minnet; yapılan ihşanı hiçe indirdiği gibi, mübalâğa da hakikat nûrunu giderir.

Kezâ kendilerine karşı olan va'dinden hulfetme. Hulf ise; Allah'ın da nâs'ın da nefretini celbeder.

Allahü Teâlâ:

**"Yapmadığınızı söylemeyiniz, Allah'ın-
dinde en menfur bir hareketdir"** diye ilân ediyor. Sakın işlere; zamanı gelmeden atılma. Zamanı gelince de tehâlük gösterme. Vuzuh kesb etmeyen işlerde inâd etmekden sakın.

Dikkat et! Her şeyi yerli yerine vaz'et!

A'mâlin her birini yerinde bulundur. Herkesin bir olduğu noktalarda kendini kaydırmakdan çekin. Kullandığın adamlarının meydâna çıkmış fenâlıklarına karşı senden beklenen işden habersiz gibi bulunma. Çünkü başkasının hesabına sen sigaya çekilirsin. Çok sürmez umûrun üzerindeki hicâb gözünün önünde açılır ve mazlumun hakkı senden cayır cayır alınır.

Hiddetine, gadabına, eline, diline hâkim ol! Bunların hepsinden, bir bâdireye düşmemek için geri dur. Bunun ilâcı, yegâne çâresi de: Allah'ıma döneceğim düşüncesi, âhireti tefekkür, Hâlik'ı çok anmaktır. Başka türlü nefsine hâkim olamazsın.

İşte şimdi senin üzerine düşen vazife; senden evvelkilerin geçmiş âdil hareketlerini, onların sünnet ve faziletlerini yâhud Cenâb-ı Fahr-i Âlem'den gelen bir haberi, yâhud Kitâbullah'dan olan bir farîzayı tehattur ederek ayrılmamaktır. İşte böyle olursa o gibi mes'elelerde bizden gördüğün tarzda iktidâ edersin.

Artık sözüme nihayet verirken Allah'ın geniş rahmetinden ve bütün talepleri muhît olan azamet ve kudretinden yalvarıyorum ki; kendi

rızâsına muvafık bir şekilde kulları arasında güzel bir senâya ve memleketde de hayrın ibkası için gücümüzün yetdiği kadar çalışmaya seni de, beni de muvaffak etsin. Hakkımızdaki ni'metini itmam ile keremini ziyâde buyursun. Ve sana da, bana da seâdetle, şehâdetle can vermek nasîb eylesin. Bizim niyazımız Allah'dır. Salât ü selâm, Resûlüllah'a, tâhir u mutahhir olan Âline ve Eshâbına olsun.

Velhamdü lillâhi rabbil'âlemîn.

Lügatçe

A

Acz: İktidarsızlık, kuvvetsizlik. Beceriksizli, zarardan korunmak gücünün olmaması.

Adâlet: Herkese hakkını vermek ve lâıyk olduğu muâmeleyi yapmak.

Âdil: Adâlet eden. Doğru. Allah'ın emirlerini noksansız tatbik eden.

Adl: Adâlet üzere olmak. Hakkâniyet. Doğruluk.

Âfet: Belâ, musîbet.

Âgûş-ı Nebî: Peygamber efendimizin (Sallâllahü Aleyhi Vesellem) kucadı.

Âh u enîn: Âh deyip inlemek, ağlamak.

Ahd: Söz verme. Yemin. Mîsâk. Peymân. Mukâvele. Vasiyet.

Âkıbet: Nihâyet, netice, sonuç. Bir şeyin sonu.

Akid: Anlaşma. Sözleşme.

Akl-ı selîm: İyiyi kötüyü farkedip insana hak ve hakîkatı, îman ve İslâmiyyet'i tâkip ettiren akıl ve düşünüş. Normal ve müs-bet düşünce.

Âl: Hz. Muhammed'in (Sallâllahü Aleyhi Vesellem) âilesi, umûmen bütün âilesi, husûsen: Hz. Fâtıma, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin efendilerimiz.

Alâmet: İz, nişan, işâret.

Âlem-i maad: Dönüp gidilecek yer; âhiret.

A'mâl: Ameller.

Amel-i sâlih: İyi, hayırlı işler.

Âmil: Sebeb. Vergi tahsiline me'mur kimse.

Âmir: Emreden. İş gösteren.

Âmme: Herkese âit, umûmî olan.

Âmme-i ümmet: Ümmetin umûmu, hepsi. Bütün ümmet.

Âr: Ayıp. Utanılacak şey.

Ârızâ: Aksama. Engebe.

Âsâr: Eserler.

Âsâyiş: Emniyet, güvenlik.

Atâ: Bahış, lutuf, ihsan. Verme. Bağışlama.

A'vân: Yardımcılar.

Azamet: Büyüklük, ululuk.

Azîz: İzzetli. Şerîf. Ma'nevî kudret ve kuvvet sâhibi. "Mağlub edilmesi mümkün olmayan ve dâimâ gâlib olan" ma'nâsında Cenâb-ı Hakk'ın bir ismidir.

B

Bâdire: Musîbet, felâket.

Bahil: Hasis, cimri.

Bâtıl: Hak ve doğru olmayan, yalan. Hakîkatsiz, hurâfe.

Bekâ: Devamlılık.

Beşer: İnsan. Âdem.

Beyân: İzâh, açıklama, anlatma.

Beynennâs: İnsanlar arasında.

Beytü'l-mâl: İlk defâ Hz. Muhammed (Sallâllahu Aleyhi Vesellem) tarafından kurulan ve gelir kaynaklarıyla sarfiyat yerleri şer'î olarak tâyin edilen İslâm devletinin mâliye hazînesi.

Bî-çâre: Çâresiz, zavallı, şaşkın.

Bî-haber: Habersiz, bilgisiz.

Bilâd: Beldeler. Memleketler.

Bînâenaleyh: Ondan dolayı, bunun üzerine.

Bi'z-zât: Kendisi, aslında. Kendi zâtı ile. Bi nefsihî.

Buhl: Bahillik, cimrilik, pintilik.

C

Câhil: Tecrübesiz, bilgisiz. Gâfil. Doğru histen mahrûm.

Câzibe: Çekim kuvveti.

Ceberût: Büyüklük. Kudret, celâdet.

Celb: Çekmek. Kendi tarafına çekmek.

Cemaat: Topluluk. Toplum. İmamın arkasında namaz kılanlar.

Cenâh-ı rahmet: Merhamet kanadı.

Cevr: Cefâ, eziyet, zulüm, sıkıntı, üzüntü.

Cezâ-ı İlâhî: Allâh'ın cezası.

Cihâd: İlim ve îmanla, sözle, fiille, mal ve canla bütün kuvveti-ni Allah yolunda sarfetmek. Düşman ile muhârebe.

Cihet: Taraf, yön.

Cizye: Vergi. Müslümanların fethettikleri yerlerde Müslüman olmayanlardan alınan ve devlet te'mînâtı altında bulunmanın karşılığı olan vergi.

Cür'et: Cesâret.

Dalkavuk: Eline maddî menfaatler, para vesâire geçirmek için yaltakçılık ve soytarlık edip kendi vakar ve haysiyetini muhâfaza etmeyen.

Dârü'l-amân: Sığınılacak, korunulacak yer.

Delâlet: Delil olma. Yol gösterme.

Dessâs: Çok aldatıcı, çok desîseci.

Dimağ: Beyin.

Dîn-i İslâm: İslâm dîni.

Düstûr: Umûmî kâide. Kânun, nizam.

E

Ecr (Ecir): Âhirete âit mükâfât. Sevab. Mukâbil, karşılık.

Edâ: Tarz. Üslûb. Şive.

Ef'âl: Fiiller, işler.

Efdal: Daha fazîletli, daha lâyıf, daha iyi.

Efrâd: Ferdler.

Ehl-i semâhat: Cömertler. İyilik severler. Eli açıklar.

Ehl-i şecaat: Yiğitler, cesurlar.

Ehl-i verâ: Müttekiler. İleri derecede ittikâ sâhipleri.

Ekseriyyet: Çoğunluk.

Emir-nâme: Emir kâğıdı. Âmirden me'mûra yazılan kâğıt. Buyrultu.

Emîre'l-mü'minîn: Mü'minlerin emîri, reisi.

Emn: Emniyet. Eminlik. Korkusuzluk.

Emr-i vilâyet: Vâililik işi, vazîfesi.

Erbâb: Sâhipler. Bir işin ehli olanlar. Mahâret sâhipleri.

Erbâb-ı ihtiyâç: Muhtaç olanlar. İhtiyaç sâhipleri.

Esedullâh: Allâh'ın arslanı.

Eshâb-ı bâsafâ: Safâlı dostlar. Eshâb-ı güzîn. Hz. Muhammed'in (Sallâllahu Aleyhi Vesellem) dostları. Onu kafa ve gönül gözüyle görmüş ve sohbetiyle şereflenmiş olanlar.

Eshâb-ı ihtiyâç: İhtiyaç sâhipleri.

Eshâb-ı şecaat: Yiğitler, cesurlar.

Esmâ: İsimler.

Esrâr: Sırlar. Gizli hikmetler ve ma'nâlar.

Evâmir-i İlâhiyye: Allâh'ın emirleri.

F

Fâhiş: Ahlâka uymaz ve terbiyesiz olan. Haddi tecâvüz eden.

Fahr-ı ebedî: Sonsuza kadar övülecek olan.

Fakr: Yoksulluk, ihtiyâç. Azlık, muhtaçlık.

Farîza: Allâh'ın açık emri olup yapılması şart olan vazîfe. Borç. Vazife.

Fâzıl: Fazîlet sâhibi. Üstün kimse.

Fazîlet: İyilik, ilim, îman ve irfan bakımından yüksek derece. Dînî ve ahlâkî vazîfelere riâyet derecesi.

Felâketzede: Belâya uğramış, bir musibete düşmüş, acınacak hâle gelmiş olan.

Ferâiz: Allâh'ın farz kıldığı ibâdetler, yapılması mecbûrî olan dînî emirleri.

Fesâd: Bozuk ve fenâlık. Haddi tecâvüz edip zulmetmek. (Zıddı: salâh'tır.) Karışıklık.

Fevk: Üst.

Feyz: Mânevî tecellî, ilim, irfan, ihsan, kerem, bolluk, bereket. Sâlikin kendi çalışması söz konusu olmaksızın Allah tarafından onun kalbine herhangi bir husûsun verilmesi.

Fukarâ: Fakirler.

Fukarâ-i müslimîn: Müslümanların fakirleri.

G

Gadab: Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.

Gâfil: Uyanık olmayan. Allâh'ı unutan, düşünmeyen. Dikkatsiz. Kendi gayr-ı meşru zevkine dalan.

Gaflet: En mühim vazîfeyi düşünmeyip Cenâb-ı Hakk'a itaat gibi işleri bilmeyip, başka kıymetsiz işlerle uğraşmak.

Gâile: Dert, sıkıntı, keder. Uğraştırıcı ve sıkıntılı iş.

Galeyân: Coşma, kaynama, çalkanma.

Ganîmet: Harbte ele geçen mal.

Ganîyy: Kimseye muhtaç olmayan. Zengin.

Gayr-ı meşru': Allâh'ın rızâsına uymayan, şeriat hârici kânunsuz iş.

Gayya: Cehennem'in beşinci tabakasındaki çok korkunç bir kuyunun adı. İçine düşenin kolay kolay kurtulamadığı korkunç yer.

H

Haberdâr: Haberli. Bir meseleden haberi olan.

Hâcât: Hâcetler. İhtiyaçlar.

Hâcet: İhtiyaç, lüzum, muhtaçlık.

Had: Hudut, sınır.

Hadd-i zât: Aslında, yaradılışında.

Hâdisât: Yeni olan şeyler, hâdiseler.

Hâkim: Gâlib.

Hakîr: Kıymetsiz, i'tibarsız. Ehemmiyetsiz.

Hâlât: Hâller, sûretler, keyfiyetler.

Hâlik: Yaratıcı, yoktan vâir eden Allah.

Haraç: Vaktiyle Müslüman olmayanlardan alınan vergi. Arâzî hâsılâtından veya çalışanların emeğinden elde edilirdi. Reşit ve vücûdu sağlam olan gayr-ı müslim erkek verirdi.

Harem-i hümayûn-ı îlâhî: Cenâb-ı Hakk'ın huzûru.

Harîs: Bir şeye fazlası ile düşkün. Hırslı.

Haseb: Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.

Hasebiyle: Dolayısıyla, cihetiyle, gereğince.

Hâsıl: Çıkan, meydana gelen. Husûle gelen.

Hasım: Düşman, muhâlif. Karşı taraf.

Hasis: Cimri.

Hâssa: Ekâbir, kavmin ileri gelenleri.

Hassa takımı: Kavmin ileri gelenleri.

Haşmet: Büyüklük ve heybet. Hürmetten olan çekinme.

Havâs: Zenginler sınıfı.

Hayâ: Utanma, edeb. Allah korkusu ile gûnahtan kaçınma.

Helâk: Yıkılma, bîtme, mahvolma. Azab.

Helâl: Allâh'ın müsâade ettiği şey. Haram olmayan. Dînî bakımdan kullanılmasında, yenilip içilmesinde, dinlenmesi ve ya bakılmasında nehiy olmayan.

Hem-celîs: Birlikte oturan, arkadaş.

Hevesât: Hevesler.

Hicâb: Perde, örtü.

Hilkat: Yaradılış. Yaratma.

Himâye: Koruma, muhâfaza etme.

Hiss-i azamet: Büyüklük hissi.

Hisse-i ubûdiyyet: Kulluk hissesi, payı.

Hissedâr: Hisse sâhibi. Hissesi olan.

Hiyânet: Hâinlik. Vefâsızlık. İtimâdı kötüye kullanmak. Sözünde durmayıp oyun etmek.

Hizbullah: Allah partisi.

Hod-gâm: Kendini beğenmiş. Kendi keyfini düşünen.

Hud'a: Hile, oyun, aldatma, mekr.

Hukûk-ı İlâhî: Allâh'a âit haklar.

Hukûk-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (Sallâllahu Aleyhi Vesellem) hukuku.

Hulf: Ahdinde durmamak. Ahdini bozmak. Sözde durmamak.

Huzûr-ı izzet-i bârî: Hakk'ın izzetli huzûru.

Hüccet: Delil. Vesika. Bir iddiânın doğruluğunu ispat için gösterilen resmî kâğıt.

Hükemâ: Âlimler. Çok bilgili kimseler.

Hükümet-i rabbâniyye: Rabbânî hükûmet. İlâhî idâre. İlâhî saltanat.

Hüs-n-i zan: İyi zan. Bir kimsenin veya bir hâdisenin iyiliği hakkındaki iyi düşünce.

Hüsrân-ı ebedî: Ebedî mahrûmiyyet, yokluk.

I-İ

İslâh: İyileştirmek, düzeltmek.

İbâdullâh: Allâh'ın kulları.

İbkâ: Yerde devamlı etmek.

İcâb: Lâzım. Gerekli. Lüzum. Sebeb olmak.

İcrâat: Tatbikat. Yapılan işler. Meydana getirilen işler.

İddihâr: Biriktirmek, toplamak, yığmak.

İfâ: Yerine getirmek, söz verdiğini veya vazîfe bildiğini yerine getirmek. Ödemek.

İfrât: Haddini aşmak, pek ileri gitmek.

İhlâs: İçten, samîmî, riyâsız sevgi ile doğruluk ve bağlılık. Saf-
lık, temizlik. Bir şeyi sâdece Allâh'ın rızasını düşünerek yap-
ma.

İhlâs-ı kalb: Kalbin ihlâsı.

İhsân: İyilik, lutuf, cömertlik yapmak, bağışlamak.

İhtikâr: Bir şeyi kıymetlensin diye saklamak. Vurgunculuk.

İhtimâm: Gayret ve dikkat etme. Fazla dikkat etmek.

İhtirâs: Aşırı istek sâhibi olmak, hırs duymak, şiddetli arzu.

İhtiyath: Tedbirli.

İkâme: Vücûda getirme, meydana koyma.

İktidâ: Uymak. Tâbi' olmak.

İ'lân-ı harb: Savaş i'lânı. Harb i'lân etme.

İllet: Hastalık, maraz, dert. Sebeb.

İltizâm: Kendine lâzım kılma.

İmâm-ı hüdâ: Hakk'ın imâmı.

İ'mâr: Yapmak. Ma'mur hâle getirmek. Tâmir etmek.

İnd: Yan, nezd, taraf gibi ma'nâlara gelir. Arabçada zaman ve-
ya mekân ismi yerine kullanılır. Hissî ve ma'nevî huzûra de-
lâlet eder.

İntifa': Fayda te'min etmek. Menfaatlenmek.

İntizâm: Tertib, düzen, düzgünlük ve nizam üzere olmak.

İrşâd: Doğru yolu gösterme. Velî bir zâtın bir kimsenin hidâye-
te ermesine vesîle olması.

İs'âf: Birisinin arzusunu, isteğini kabul etmek ve yerine getir-
mek.

İstinâd: Dayanma. Güvenme. Delil ve senet gösterme, söyle-
me.

İstiskâl: Soğuk muâmele ederek sevmediğini bildirmek. Ağır
bulup hoşlanmadığını anlatmak.

İtmâm: Tamamlamak. Bitirmek. İkmâl etmek.

İttiba': Tâbi' olma. İtaat etme. Arkasından gitme.

İttihâz: Kabul etmek. Öyle diye bakmak. Edinmek. Kabullen-
mek.

İttikâ: Sakınmak, çekinmek. Günahlardan ve bütün kötülükler-

den kendini çekmek. Takvâ sâhibi olmak.

İzâfe: Bir şeyi bir kimseye veya bir şeye nisbet etmek, yakîn etmek. İsnâd etmek.

İzmihlâl: Yok olmak. Bozulup gitmek. Perîşân olmak.

İzzet: Bir kimse zelil iken kavî ve kudret sâhibi olmak. Ziyâdelik ve üstünlük. Değer, kıymet. Muhterem ve mu'teber olmak. Bulunmaz derecede az olan şey.

K

Kâdir: Kudret ve kuvvet sâhibi. Nihâyetsiz kudret sâhibi. Kudreti her şeye yeten Allah.

Kâim: Mevcûd, bâkî. Ayakta duran.

Kanaat: Görüş, düşünce, tahmin. Aç gözlü olmayıp hırs göstermemek. Kısmetinden fazlasına göz dikmemek. Helâl ile yetinip harâmı istememek. Az şeyi de olsa kısmetine râzî olmak.

Kasd: Bir işi bile bile yapmak.

Kâtib: Yazan, yazıcı.

Katl: Öldürme.

Kavî: Kuvvetli, güçlü. Metîn, zorlu. Varlıklı, zengin, sâlih, emin, mu'temed.

Kemâl: Olgunluk. Bütün güzel sıfatlarla muttasıf olmak. Fazilet.

Kerem: Alicenâbe ihsân, inâyet.

Kerîm: Muhterem, cömert, kerem ile muttasıf olan. İhsan ve inâyet sâhibi.

Kerîmâne: Kerîm olana yakışır sûrette.

Kesb: Elde etmek. Edinmek.

Kesîf: Koyu. Şeffaf olmayan. Çok sık ve sert.

Keyfiyyet: Bir şeyin esâsı ve iç yüzü. Nasıl olduğu ciheti. (Kemmiyyetin zıddı.)

Kıdem: Öncelik ve eskilik. Rütbece daha yüksek olmak.

Kısas: Bir suç işleyenin aynı şekilde cezâlandırılması. Öldürme veya yaralamada suçlu olana aynı şeyin yapılması.

Kibriyâ: Azamet. Allâh'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü.

Kitâb-ı kâinât: Kâinât kitabı, kitâb-ı tekvînî olan kâinât.

Kitâbullâh: Allâh'ın kitâbı.

Kudret: Kuvvet, tâkât, güç. Allâh'ın ezeli gücü.

L-M

Lutf: İyilik, iyi muâmele, iltifatla mülâyemet üzere bulunmak.

Maârif vekîli: Millî Eğitim bakanı.

Mahrûm: Maddî ve ma'nevî ni'metlerden uzak kalma.

Mahfuz: Korunup gözetilmiş, saklanmış. Hâfızaya alınmış.

Mahkeme-i dâd: Adâlet mahkemesi.

Mahlûk-ı Hudâ: Allâh'ın yarattıkları.

Mahrem: Çok samimî ve içli dışlı kimse.

Mahrem-i hass: Husûsî dost.

Mahrûmiyyet: Mahrumluk. İstedîğini elde edememe, yokluk.

Maîşet: Yaşamaya lüzumlu olan maddeler, yaşama.

Makâm-ı zillet: Zillet, horluk makâmı.

Makbul: Kabul olunan, beğenilen.

Ma'lûm: Bilinen.

Ma'mûr: İmâr edilmiş, tâmir edilmiş.

Mazlûm: Zulûm görmüş. Kendisine zulm edilmiş.

Ma'zûr: Özlürlü, özlü olan.

Mebrûrâne: Hayırlı, beğenilmiş.

Mechûl: Bilinmeyen, belli olmayan.

Meclis-i meşveret: Danışma meclisi.

Medâr-ı tesellî: Tesellî, avunma sebebi, vesîlesi.

Meded: Yardım, imdad, eman. İnâyet.

Medh: Övmek. Birisinin iyiliğini, iyi vasıflarını söylemek.

Mekân: Yer.

Melekût: Tam bir hâkimiyetle saltanat-ı İlâhiyenin müessiriyet ve idâresinin esrârı.

Men': Yasak etmek. Durdurmak. Bırakmamak.

Men küntü mevlâhu ve Aliyyun mevlâhu: Ben kimin efendisi isem Hz. Ali de onun efendisidir.

Menfûr: Nefret edilen, iğrenç.

Mer'î: Yürürlükte olan, gözetilen. Riâyet edilen, saygı gösteren.

Mes'ul: Sorumlu. Yaptığı iş ve hareketten hesap vermeye mecbur olan.

Mesûliyyet: Sorumluluk.

Meşhûd: Görünen.

Meşveret: Danışma, konuşup anlaşma. Fikir edinmek için konuşup görüşme.

Mevcûd: Vâr olan, bulunan, hazır olan. Topluluğun hepsi.

Mevdu': Tevdi' olunmuş, emânet bırakılmış.

Meziyyet: Yüksek vasıf. İyilik, iyi ve sâlih hareket eden ve faâliyyet.

Minnet: İyiliğe karşı duyulan şükür hissi. Yapılan iyilikleri sayarak başa kakmak.

Muâvenet: Yardım. Yardımcılık. Teâvün.

Mubâhase: Bir şeye dâir iki veya daha çok kimse arasındaki konuşma.

Muhabbet: Sevgi. Sevme. Rûhun kendisinden lezzet duyduğu şeye meyletmesi. (Zıddı: buğz ve adâvet'dir.)

Muhâtab: Hitâb olunan, kendisine söz söylenen. Gr: İkinci şahıs.

Muhît: İhâta eden, kuşatan, içine alan.

Muhkemât: Ahkâm âyetleri. Ma'nâsı açık ve te'vîle ihtiyâcı olmayan âyetler.

Muktezâ-i beşerîyyet ü gaffet: İnsanlığın yaradılışı ve gafleti icâbı.

Munsif: İnsaflı, merhametli. Hakkı kabul, Hakka riâyat eden.

Mutahhir: Temizleyici.

Mutmain: İtmi'nanlı. İçi rahat. Müsterih. Şüphesi kalmamış. Emin.

Muttali': Bilgisi olan. Vâkıf. Bilgili.

Muvaffak: Başarılı. Başarmış. Gâyesine erişmiş.

Muvaffakiyet: Başarı.

Muvâfık: Uygun. Yerinde. Denk.

Mübâlağa: Abartma. Bir şeyi olduğundan fazla ve eksik göstermek.

Münezzeh: Pâk, kusur ve noksanlıklardan uzak, hiçbir şeye muhtaç olmayan.

Mürâfaa: Karşılıklı hak iddiâ ederek konuşmak. Bir da'vâ için birisini hâkim huzûruna celb ettirmek. Yüzleşerek muhâkeme olunmak.

Müreffeh: Rahata kavuşmuş.

Mürüvvet: İnsâniyyet. İnsanlığa uygun şeyi yapmak.

Müsâvât: Eşitlik. Denk olmak, aynı derecede olmak.

Müsâvî: Eşit. Denk, aynı derecede.

Müstağnî: İstiğnâ eden. Kimseye ihtiyâcı olmayan. Kimseden bir menfaat beklemeyen.

Müstehak: Hak etmiş, lâyük.

Müsteşâr-ı hass: Husûsî, özel müşâvir, danışman.

Müşâvere: İstişâre etme. Bir iş husûsunda iki veya daha fazla kimse arasındaki konuşma ve danışma.

Müşâvir: Kendine danışılan kişi.

Mütefekkir: Alim, düşünen, meseleleri düşünen. Çok bilgili.

Mütehammil: Tahammül eden. Dayanlı.

Mütehassis: Uzman, ihtisas sâhibi.

Mütekebbir: Tekebbür eden, kibirli.

Mütemnim: Tamamlayıcı.

Müteyakkız: Uyanık, uyanmış, tetikte.

N

Nâil: Ele geçiren. Murâdına eren.

Nakz: Bozmak. Çözmek.

Nâm: İsim, ad.

Nâmütenâhî: Sonsuz, nihâyetsiz.

Nâs: İnsanlar.

Nasb: Bir me'murluğa tâyin. Dikme, saplama.

Nazar: Bakma. Düşünme.

Nazar-ı celâl: Celâlli, öfkeli bakış.

Nebî: Yeni bir kitab ve şeriatle gelmeyip kendinden evvelki resûlün getirdiği kitab ve şeriatî devâm ettiren peygamber.

Nedâmet: Pişmanlık.

Neseb: Baba soyu, atalar zinciri.

Niyâz: Duâ.

P-R

Pâye: Rütbe, derece.

Râh-ı istikâmet: Adâlet, doğruluk yolu. Doğru yol.

Rahmet-i ezeliyye: Ezelî rahmet, merhamet.

Ra'ye: Tebaa. Bütün halk.

Refah: Rahatlık, bolluk.

Re'y: Görüş, görme, rey. Bir iş hakkında söylenen söz, fikir.

Rıfk: Tatlılık, yumuşaklık, nezâket, yavaşlık.

Rızâ: İstek, arzu. Memnunluk. Hoşnutluk.

Riâyet: Uymak, tâbi olmak.

Riyâ: İki yüzlülük. Özü sözü bir olmamak. Gösteriş için yapılan hareket.

S

Sâdır: Sudûr eden, çıkan, meydana gelen.

Salâh: İyilik, rahatlık, sulh. İyileşme, düzelme. Bir şeyin en iyi hâli.

Salâh-ı ef'âl: Fiillerin, işlerin düzelmesi, ıslâhı.

Salâh-ı hâl: Hâlin ıslâhı.

Salâhiyyet: Bir işe karışmaya veya o işi yapmaya hakkı olmak, vazîfeli olmak, bir iş için emir almış olmak.

Salât ü selâm: Hz. Peygamber (Sallâllahu Aleyhi Vesellem) için okunan, Allâh'ın rahmet ve selâmının onun üzerine olması dileğini dile getiren duâ cümlesi.

Sâlih: İyi, işe yarar, i'tikadlı, dindar, dînî emirlere uyan. Fazîletli, ehl-i takvâ olan.

Sâlim: Her türlü tehlikeden uzak olan. Sağlam ve sıhhatli. Sağ.

Sâye-i şefkat: Şefkat gölgesi.

Sebat: Kararlı olmak. İman ve İslâmiyyet'e hizmette Allâh'a ibâdet ve tâatta sâbit ve berkarâr (kararlı, dâimî) olmak.

Sebk: Geçme, ilerleme, vâki' olma.

Selâmet: Kurtuluş, tehlikeden sâlim olmak.

Semâ: Gök, gökyüzü.

Senâ: Medih, medihle ta'rif.

Seri': Çabuk, hızlı. Az vakitte çok iş yapan.

Serkeşlik: İnatçılık. Asilik.

Sıdk: Kalb temizliği. Ahdinde sâdık olmak.

Sıyânet: Koruma ve korunma. Himâye ve muhâfaza.

Sığaya çekmek: Sorguya çekmek.

Simâ: Yüz, çehre.

Siyâset-i rûhiyye: Siyâsetin rûhu, hakîkati, aslı.

Sû-i isti'mâl: Kötüye kullanma. Eldeki ni'meti veya fırsatı boşuna yahut kendi menfaatine kullanma.

Sû-i zan: Kötü zanna sâhib olma, başkasının hareketini kötü zannetme.

Sulh: Barış, uyuşma.

Sûuret-i Hak: Hakmış gibi görünme.

Sünen: Sünnetler.

Sünnet: Hz. Muhammed'in (Sallâllahü Aleyhi Vesellem) sözleri, işleri, yaptıkları ve başkalarının yapıp kendisinin tasvip ettikleri, doğru buldukları. Adet, yol, kânûn.

Sünnet-i sâliha: Güzel âdet.

Ş

Şakî: Şekâvette bulunan, haydut, eşkiyâ.

Şecaat: Yiğitlik, cesurluk. Korkulu anda kalb kuvveti ile cesâretini muhâfaza etme. (Kuvve-i gadabiyenin vasat mertebesidir.)

Şefakatkâr: Çok şefkatli.

Şehvât: Şehvetler. Haksız sevgiler.

Şeyhayn hazerâtı: Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer.

T

Taahhüd: Bir işin veya bir şeyin yapılması için söz verme, üzerine alma.

Taammüden: Kasdederek. Bile bile. Evvelden hazırlanarak.

Tâat: İbâdet etme. Allâh'ın emirlerini yerine getirmek. İtaat etmek.

Ta'cîl: Acele ettirme, hızlandırma.

Tahattur: Hatırlamak. Tehlikeden kaçıp uzaklaşmak.

Tâhir: Temiz, pâk. Zâhir ve bâtın bütün ayıp ve kirlerden temiz, pâk olduğu için Hz. Peygamberimize (Sallâllahü Aleyhi Vesellem) de bu isim verilmiştir.

Tahkik: Doğru olup olmadığını araştırma.

Tahlil: Analiz.

Tahsîl: Vergi toplamak. İlim edinmek. İlim öğrenmek veya öğretmek için çalışmak.

Takviye: Kuvvetlendirmek, kuvvetlendirilmek.

Taleb: İstek, dilek, isteme.

Tâlib: İsteyen, istekli. Talebe, öğrenci.

Tama': Açgözlülük, doymazlık. Hırsla istemek. Çok istemek.

Ta'n: Kötülemek. Birisinin ayıp ve kusurlarını beyân etmek.

Tarafgir: Taraf tutan. Taraflardan birine sâhip çıkan.

Tasannu': Yapmacık hareket. Gösteriş. Zorla bir şeyi daha iyi göstermeye çalışmak.

Tasavvur: Düşünce, tasarı. Bir şeyi zihinde şekillendirmek, tasarlama.

Tasnîf: Sınıflandırmak. Sınıflara ayırmak.

Tatbîk: Bir kâide veya emri yerine getirmek. Yerine getirmek.

Ta'zimkâr: Hürmet eden, hürmet gösteren.

Teb'a: Tâbi' olanlar. Birisinin veya bir devletin emri altında olanlar.

Tebdîl: Değiştirme, tağyîr etme. Bir şeyi başka bir hâle veya şeye değiştirme.

Tecziye: Cezâlandırma.

Te'dîb: Haddini bildirmek. Edeblendirmek.

Tedkîk: Hakîkati anlamak ve meydana çıkarmak için inceden inceye araştırma.

Tefekkür: Fikretmek, düşünmek. Fikri harekete geçirmek.

Tefrîd: Normalden aşağı olmak. (İfrâd'ın zıddı.)

Teheyyc: Coşma. Heyecanlanma. Harekete gelme.

Tenezzülen: Gönül alçaklığı ile. Karşısındakinin seviyesine göre konuşarak.

Teşkil: Meydana getirmek. Vücut vermek. Sûretlendirmek. Şekil vermek.

Teşrif: Bir yere buyurmak, şeref vermek.

Tevâzu': Alçakgönüllülük. Kibirsizlik. Mahviyet hâli.

Tevdî': Emânet vermek, bırakmak.

Teveccüh: Sevgi, alâka. Hoşlanma. Bir şeye doğru yönelme, çevrilme. Ma'nen üzerine düşme.

Te'vilât: Zâhiren yakın ma'nâ ve delil nakletmek sebebiyle başka ma'nâlar vermeler.

Tevsîk: Yazılı hâle koymak. Vesîkalandırmak.

Te'yîd: Doğru çıkarma, çıkarılma. Kuvvetlendirme.

Tezyîn: Süslemek, bezemek, donatmak.

Ticâretgâh: Ticâret yeri. Ticâret edilen yer.

U-Ü

Uhde: Bir işi üzerine alma. Ahidnâme.

Ulû'l-emr: Müslümanları şer'at nâmına idâre eden (Halîfe, kadi, İslâm reisi, pâdişah, sultan, reis-i cumhur, reis, müdür... gibi.)

Umrân: İmâr etmek. Bayındırlaşmak.

Umûm: Herkes, hep, bütün cümle. Umûmî olarak.

Umûmî: Umûma, herkese âit, herkesle ilgili.

Umûr: İşler. Emirler. Maddeler. Hususlar.

Ümmet: Cemaat, kavim. Bir peygambere inanıp onun yolundan giden insanların hepsi. Bir peygamberin Hakk'a da'vet ettiği cemaat.

V

Vâcib: Lüzumlu, mecbûri olan.

Va'd: Söz verme. Söz verilen şey.

Va'd-i İlâhî: Allâh'ın va'di.

Vâdî-i kudsî-i lâhût: Huzûr-ı cemâl-i subhânî. Cenâb-ı Hakk'ın huzûru.

Vahim: Sonu tehlikeli. Çok korkulu.

Vakfe: Durak, durulacak yer. Bir hareketin geçici olarak durdurulması.

Vâkıa: Gerçi...

Vâkıf: Bilen, haber sâhibi. Bir işten iyi haberi olan. Aşına.

Vaz': Koyma. Konulma. Bırakma.

Vazîfe-i kitâbet: Kâtiblik vazîfesi.

Vebâl: Doğru olmayan bir hareketin ma'nevî mes'ûliyyeti. Günah. Azab. Zarar.

Vefâ: Ahdinde, sözünde durma. Sevgi ve dostlukta sebat ve devam.

Vesâit: Vâsıtalar. Taşıtlar.

Vilâyet: İl. Dostluk. Hak dostluğu. Bir şeyi kudretli elde etmek. Muhabbet.

Vizr: Günah, suç.

Vukûf: Bir şeyi bilme. Öğrenmiş olma.

Vuzûh: Netlik, açıklık. Açık ve anlaşılır şekilde olmak.

Y

Yakîn ittihâz etmek, yakîn hâsıl etmek: İyice bilmek.

Yegâne: Tek. Bir.

Z

Za'f: Zayıflık, kuvvetsizlik.

Zâhir: Görünen.

Zahîre: Azık. Hubûbat. Anbarda saklanan yiyecek.

Zaleme: Zâlimler.

Zan: Şüphe. Zannetmek. Sanmak.

Zarûret: Muhtaçlık, sıkıntı. Çâresizlik.

Zât-ı zü'l-celâl: Celâl sâhibi Allah, azamet, kibriyâ, izzet ve heybet sâhibi Cenâb-ı Hak.

Zelîl: Hor, hakir, alçak, aşağı.

Zevâl: Zâil olma, sona erme.

Zevât: Zâtlar, şahıslar, kimseler.

Zillet: Aşağılık, horluk, hakirlik, alçaklık.

Zimmet: Koruma, vikâye. Borç. Uhde. Üzerine alma.

Zimmî: Anlaşma ile İslâm diyârında yaşaması kabul edilmiş hayâtı hıfzedilen gayr-ı müslim.

Ziyâde: Artma, çoğalma.

Zuafâ: Zaîfler.

ISBN 975-98377-0

ELİNİZDEKİ küçük kitabın muhtevâsı, devlet idare edenlerin her kademesindeki insanlara nûmune olacak mâhiyettedir. Hangi asır olursa olsun mutlaka idare eden de, idare edilen de bulunacaktır. Bazı hakikatler vardır ki, eskimez ve kıymetinden bir şey kaybetmez.

"İlim şehrinin kapısı" olarak ümmet-i Muhammed'e takdim edilen Hayder-i Kerrar Imam Ali'nin valisine yazdığı Emirnâmeden işte bir parça:

"İnsanların başına idareci olarak tayin ettiğin insanlara karşı çok dikkatli ol! Eğer içlerinden biri elini hiyânete uzatır da müfettişlerinin vereceği rapor o herifin hiyânetlerinin, rezaletlerinin üzerinde birleşirse onların bu şehadetini kâfi gör. Vakit geçirme, müstehak olduğu cezayı tatbik et! Hiyânetle biriktirdiği paraları elinden al ve hemen zillet damgasını vur!.."

"Dikkat et: İyi adamla kötü adam senin yanında müsavî olmasın! Zira bu müsavat, iyileri iyilikten soğutur, kötülerin de kötülüğünü çoğaltır, fenaliğe sevk eder."